RAY NIEBIESKI
NA ZIEMI,
Potopem złośći y okrućieństwa Zydowskiego znieśiony.

ABO

KAZANIE
NA WIELKI PIĄTEK.

Miáne, y do druku podáne.

OD
X. MIKOŁAIA SZOMOWSKIEGO
Theologá y Káznodzieię.

W WARSZAWIE,
V Wdowy y Dźiedźicow Piotrá Elertá I. K. M. T.
Roku P. 1655.

APPROBATIO.

Imprimatur.

Varſauiæ die 9 Febr. A. 1655.

Staniſlaus Stramſzewicz Cuſtos Præmyſlienſis, Officialis Generalis Varſauien.

IASNIE WIELMOZNEMV Y NAYWIELEBNIEYSZEMV PANV IE° MĆI XIĘDZV

STEPHANOWI WYZDZE,

NOMINATOWI BISKVPOWI ŁVCKIEMV, SEKRETARZOWI WIELKIEMV KORONNEMV, Opátowi Sięćiechowſkiemu, &c. &c.

Pánu mnie wielce Młćiwemu.

DO *tak wałnego y powſzechnego powinſowánia, gdy rożnych ſtanow y conditiy, nie w Koronie tylko, ále y w poſtronnych kraiach, ludzie, ktorymkolwiek wyſoka Godnośc y wielkość Wm. M. M. P.* perſpecta, *y Kośćiołowi Bożemu, oſobliwie ośierocialey Diæceſiey Łuckiey,* columnam & firmamentum veritatis, robur eius, quæ in CHRISTVM eſt, fidei, Diuinis humaniſq; ſcientijs politiſsimum Pręſidem: *y* laboranti,

S. Baſil. ep. 62. de F... ſeb...

á ſpo

á ſporo inclinatæ Patriæ, fulcimentum, *wielkich mądzcy Senatorá: y Wm. M. M. P.* tam honorifica, *á Cnocie y Godności powinne* Ecclesiæ ac Reipub: officia, *ſczerze y ſerdecznie winſzuia; ia też* minima gratulationis pars, *przyſtępuiąc, te licha pracy moiey pocztę Niebieſki Ray z powodzi y okrućieństwá, iákożkolwiek dobyty, á Wm. M. M. P. deſtinowány y dedikowány, z naniżſzym pokłonem przynoſzę, y oddáię.*

Ani gdy to czynię, drżąca y lękáiąca ſię reká, co raz to podáie, to ſię znowu cofa; (iáko reká oná Auguſtowi wyrządziłá) bom dobrze wiádomy, że Wm. M. M. P. nie ieſteś z onych Panow liczby, ktorzy ſobie niepotrzebnie ſupercilia aſſumnnt, quaſi conciliandæ maieſtati: *nie rozumieiąc, że ták* imitantur imperitos ſtatuarios, qui

Plutarch. exiſtimant coloſſos ſuos magnos & venuſtos futuros, ,, ſi quando inflatos & hiantes fecerint, & tibijs, quàm maximè diductis. *Ale ráczey práktykuieſz, coś ná ſercu y vmyśle ſwoim z dawná wykował, Theodoſiuſzowe, z ktorym ſie y w grobie záwrzeć kazał.* AMARI NON METVI.

Y doſzedłeś też zá łáſką Bożą, á ku wſzytkim ludzkośćią y grzecznośćią ſwoią, vitæ, *nie tylko* ſine metu, *iáko wymowił Orator, ále też* beatè degendæ præſidia firmiſsima. *V wſzytkich* Laudem, de quo quiuis malus loqui, bonus tacere non poteſt. Nemo eſt laudabilior, quàm qui ab omnibus laudari poteſt, quot homines, tot præcones. *Y* charitatem, *że ktore niekiedy elogium pochlebnie GálliONowi ſwemu dał Seneká; to*

Cic. l. 1 de Inuent.
Sidon. l. 7. epl 8.
S. Ambroſ. l. de virgin.
l. 4. quæſt. natural.

wla-

właśniey prawdziwie, á słusznie Wm. M. M. P. powinne: Nemo mortalium vni tam dulcis est, quàm tu omnibus.

Alemy tego niemniey wiádom, że Wm. M. M. P. (*co wielka, á sámemu tylko* literarum viro conuenientissimum.) cum studijs ipse maximis polleas, (eloquentiâ stupor, doctrinâ miraculum.) ea in alijs etiã minima complecteris. *Czem sobie nie mnieyssa pewnie, áni podleyssa, ále* consummatam gloriam *iednass. ponieważ* satis eminet meritis ingenij proprij, qui fuerit fautor alieni.

Sidon. l. 5. epl. 1.
Vergerius Iustinopol.
Sidon. sup.

Y przetoż śmiele y podufále, te lubo máłá y prostá, áni wybornymi słowy, y ktorych wiek terázniey ssy, tanquàm sibi debitos exigit, *konceptámi, pozorná prace moie, Wm. M. M. P. oddáie. Tussac, że* earum rerum iudex eris idoneus, quarum es eruditus. *A przytym vniżenie prossac, ábyś ten* propensissimi *przećiwko sobie* animi mei affectum, *y submissia, mile y z łáską przyiawssy, tey pracey, ktory* seculum & mores non ignoras: quamq; varij hodie sensus & dissensus. Non sententia, non verbum aliquod à calente calamo anceps fugiat, ecce calumniarum subitus & magnus ignis. *ta, ktorać Pan Bog dał, á Godność twoiá ziednáłá, w wssytkich* Autoritate, *tarczą y obroná być raczył.* Quodsi nec pondere, nec ingenio placet artificis munus; non aliter tamen illud amplectere, quàm Superi vel thura, vel pinguium libamina victimarum: illi siquidẽ non hostiam, sed affectum considerant: eorumque

Arist. 1 Eth.
Lipſ. cent. 1. ep. 49.
Hildebert. Ep. ep. 16.

gratiam deuotio, non impensa promeretur: purus & integer animus eos quòcunque vult, inclinat: nec minus quadrante quàm talento coelestem mitigat indignationem. *Tenże y moy* purus *á vniżony* animus, *niech ku mnie* Wm. *M. M. P. serce* inclinet, *ábyś mie w liczbe sług swoich choć zá namnieyszego y ostátniego przyiąwszy, w łásce swoiey Páńskiey chowáć raczył, Który zostawam záwsze.*

W Wárszáwie d. 12 April, 1655.

Wm. M. M. P.

nanižszy Bogomodlcá

y sługá

X. Mikołay Szomowski

Do Czytelniká.

IKtore niekiedy inni, łáſką y ochotą ſłyſzeli mo-
wione; z tąż proſzę y ty łáſkáwy Czytelniku, czy-
tay, to Kazánie piſáne. Myślilem ćiia, że Ma- Plin. l. 6.
gnum, dare aliquid in manus hominum. Záraz ep. 17.
præcipitanda, & in pugnam, aut aciem vocanda fama, Lipſ. cent.
niſi omnia non benè ſolùm dicta, ſed etiam cautè. A cho- 1. ep. 69.
ćiażby też pod czás y ſine errore quiſquam aliquid pera- Socr. apud
gat, difficilè eſt, non iniquum iudicem reperire. bo Auri- Xenop. l. 2.
culas aſini quis non habet? Wſzákże iednák, iż Perſ. ſat. 1.

Pius, CHRISTI facta referre, labor.

Ważylem ſię tey Pietatem. Nie innym záprawdę reſpektem,
tylko ſzczerze, żebym dla chwały Bożey, vbożſzym owym y
proſtſzym po wśiách Kápłánom, ktorzy ábo librorum co-
piam, ábo też czáſu do czytania ich nie máią, á iednák Pon- Matth. 20.
dus dierum, & æſtum portare niebożętá muſzą, ſukkurs y
pomoc iáką przynióſł.

Tobie wolno będźie, tego, ktoryć Pan Bog dał, wyſo-
ki, rozſądku zażyć; ále cenſurom, proſzę day pokoy. Chybá,
żebyś ſię do krwie y genealogiey Catoná referował: Tedy y
ták vſłuchay pierwey Seduliuſzá: Proferant ſua, ſi qui car- Præf. ope-
pere nituntur aliena. á vznaſz, że iáko Socrátesá gánił y ris Paſch.
ſztychował Pláto, Platoná Ariſtoteles, Ariſtotelesá Auerroes.
Origenesá Hieronym, Hieronymá Rufinus, Rufiná Dona-
tus, Donatá Proſper, Proſperá Lupus; ták też y ná ćiebie,
może z kátá wypáść iáki Lupus, ktory ćię ieżeli nieſzkodliwie
ſzárpnie, tedy przynamniey obroći dobrze. bo Efficacius, ci- Sidon. l. 4.
tiùs, attentiùs natura hominum culpat aliena, quàm lau- ep. 18.
dat. A tedy Scies, opere difficilius eſſe, confirmare ſua, S. Hier. ep
quàm aliena reprehendere. ad Auguſt.

Ale ia o tobie trzymam, że Pliniuſzá więkſzego referre
zechceſz, ktory nihil legit, quod non excerperet. dicere Plin. l. 3.
etiam ſolebat: nullum eſſe librum tam malum, vt non ali- ep. 5.
quâ ex parte prodeſſet. Błogoſław ćię Boże.

Venit diluuium, & perdidit. *Matth: 24.*
Przyszłá powodź, y zgubiłá.

JEżeli ieszcze do tąd/ ozdobá oná y okrásá ziemie/ napierwszey pary ludzi/ napierwsza/ lubo nie ná długie czásy/ gospodá/ pomyślnych delitiy y wszelákich rozkoszy własne y przyzwoite mieysce/ Rayski ogrod/ w cále y zupełny zostawa; czyli go też iuż dawno/ wálna y powszechna powodź/ pospołu z świátem y stworzeniem wszytkim zálawszy/ zgubiłá: rożnie Doktorowie świeccy/ iáko to w rzeczy do wiádomości trudney/ controuertuią. V nas to záprawdę bez wszytkich wątpliwości y controuersiy pewna/ że Nebieski ná tym świećie Ray/ wszechmocnego Bostwá vlubiony przybytek/ świętey y błogosłáwioney ziemie Przenadostoynieyszey Bogarodzice Panny cząstkę/ roskoszy Anielskich/ y narodu ludzkiego delitiy źrzodło/ IEZVSA CHRISTVSA, srogiey złości y okrućieństwá Zydowskieg powodź/ wymyślnych á nigdy niesłychánych kátowni wálámi/ zálałá/ zátopiłá/ zágubiłá. Venit diluuium & perdidit.

Rzymskiego niekiedy Tulliuszá niegodna y okrutna śmierć/ od bezecney Popiliuszá niewdzięcz-

niká

niká reki/ ktorego on był praca y wymowá swoia k
od powinney zá parricidium śmierći obronił/ opłá-
kuiąc Valerius Maximus/ ták mowi: Inualidæ ad
hoc monstrũ sugillandũ literæ; quia qui talem Cice-
ronis casum, satis dignè deplorare queat, alter Cicero
non extat. Toż y ia dźisieyszego dniá mowię: In-
ualidæ ad hoc monstrum sugillandum literæ &c.
Tákową złość y niecnotę ludzką/ właśnie y przy-
zwoićie wytknąć y wysztychowáć: á dobroć y łáskę
Iezvsa Páná dostátecznie wysłowić: wiec też y
te boleśći/ y zelżywośći iego/ dla grzechow nászych/
godnie opłákáć/ stworzenie żadne szczere nigdy nie-
potráfi/ sámeyby ná to Przedwieczney Mądrośći/
sámego Christvsa Páná potrzebá. Atoli prze-
ćię/ iżeśmy tey roboty my winni/ serce y oczy podług
możnośći obroćmy; á tey opłákáney powodźi wstęp
y początek w Ogroycu; progres y przybieránie w
Jeruzalem: ostáteczne dobránie y zálanie ná gorze
Kálwáriey/ z żalem y powinnymi łzámi obaczmy.
Zá pomocą y błogosłáwieństwem twoim/ o Ma-
tko, żalu y gorzkośći morze/ iáko miedzy niewiá-
stámi nayblogosłáwieńsza/ ták teraz nád wszytkie
inne nabolesnieysza. Tui nati, tam dignati pro me
pati, pœnas mecum diuide.

titulo de Ingrat.

I.

Początek Potopu w Ogroycu.

Było

BYło w Ráiu ziemskim drzewo żywotá/ ktorego fruktow gdybyśmy byli niezgrzeszywszy / pożywáli / wiecznemibyśmy byli y nieśmiertelnymi / od stárośći/ chorob/ woien/ powietrza/y wszytkich dolegliwośći wolnymi zostawáli. Paradisus noster Dominus IESVS est. mowi S. Bernárd. *Raynász niebieski ná ziemi, Pan IEZVS iest.* Ktenći niebieski Ray Sciens IESVS, quia venit hora eius, vt transeat ex hoc mundo. *wiedząc dobrze, że iuż powodzi y potopu iego czás przychodził,* Accepit panem & benedixit, deditq; discipulis suis. wydał Drzewo żywotá: ktorego fruktow/ to iest Ciáłá y Krwie Syná Bożego/ kto często/ á według możnośći y siły ludzkiey godnie záżywa/ Viuet in æternum. *Będzie żyć ná wieki.*

Serm. 1. de Natiu.

Ioan. 13. ℣. 1.

1. Cor. 11.

Ioan. 6. 59.

Wydawszy Drzewo żywotá/ y fruktámi iego vczniow y Apostołow vczestowawszy / idźie z wieczerniká. Nec enim conueniebat ab illo capi loco, vbi cum discipulis manducauerat Pascha. mowi Origenes. *álbowiem nieprzystało, áby to mieysce, ktore on ták wielka táiemnica,* Ofiáry Przenaświętszey/ y Sákrámentu Ciáłá y Krwie swoiey postánowieniem *poświęćił; ták wielkim y skàradym grzechem,* iáki iest Syná Bożego imáć/ á ná śmierć imáć/ á ná śmierć ták sromotna/ y okrutna imáć *sprofánowáne być miáło.* Niegodna rzecz / áby kedy drzewo żywotá wyrosło/ tám Niebieski Ray ná śmierć y zgube imano.

Origenes.

Wßytek on Getsemáńſki tráćt/ poſpolićie/ á iá-
Arias Montan. in c. 26 Matth. kó właſnym imieniem zwány Paradiſus voluptatis. *Ray roſkoßy.* A to dla geſtych tám / koßtownych á roſkoßnych ogrodow. Do tego tedy Getſemáń-ſkiego ráiu przychodzi Niebieſki Ray/ Pan y Zbáwićiel nás IEZVS, y wchodzi do iednego przy Oliwney gorze ogrodu; vt vbi hominum ruina cœperat, ibi eiuſdem reparatio exordium ſumeret. mowi ś. Cyrillus. W Dámáſceńſkim Ráiu vmárł y pogrzebion żywot/ národziłá ſie y záraz doroſłá śmierć; á Syn Boży przychodzi do Gethſemáń-ſkiego ráiu/ áby tám znowu przezeń wſkrzeßony powſtał żywot / á dáłá gárdło y poległá śmierć. A iż oliwá ſymbolum miſericordiæ *znákiem ieſt miłośierdzia*; tedy nie do innego / lubo ich tám ták wiele było / ále przy gorze Oliwney ogrodu/ na pokazánie świátu/ że Non ex operibus iuſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ſecundûm miſericordiam ſuam magnam, &c. *nie żebyśmy ná te łáſkę y dobroc iemu záſłużyli, ábo godnymi byli; ále co czynił, z ßczerego tylko miłośierdzia ſwego, á miłośierdzia wielkiego czynił.*

Ledwie co tám wßedł; á záraz powodzi y po-
Marci 14. topu wſtęp/ ſrogi powſtał wicher Cœpit pauere & tædere. *poczał ſie lękáć y teſknić.* cœpit contriſtari &
Matth. 26. mœſtus eſſe. *ſmęćić ſię y fráſowáć począł.* Y tenći go wicher od vczniow oderwał/ y o ziemię obálił: Procidit in faciem ſuam orans. *vpadł ná twarz ſwoię modląc:*

dląc ſie. Jáko niezwyczáyny / y niewidány modli⸗
twy ſpoſob! nie doſyć miał ná tym / że poſitis geni-
bus *padſzy ná koláná*, ieſzcze procidit in faciem, y *ná
twarz vpada.*

Modlilći ſie też Pánu Bogu Moyżeſz / á twarz
y oczy ſwoie wynośił ku niebu: temuż Bogu Oycu
modli ſie teraz iedyny Syn iego / & procidit, á twarz
y oczy ſwoie porzuca ná ziemi; rámioná tylko ſáme
y plecy wynośi ku niebu. Modlił ſie Pánu Bogu
Moyżeſz / á twarz y oczy ſwoie wynośił ku niebu /
zkąd łáſki wielkiey y dobrodźieyſtw Páńſkich pe⸗
wien wyglądał; modli ſie Syn Boży / & procidit, *y
vpadł ná ziemie*, żadney ſie łáſki / żadney donátiwy
z niebá nieſpodźiewáiąc / karánia tylko y pomſty /
śmierći y okrutney męki oczekiwáiąc.

Przyrownał ſie ták wiele rázy do wężá / ktore⸗
go Łáćinſki iezyk zowie à ſerpendo *od czołgánia ſie po* Ioan. 3.
ziemi. y pierwey niżeli ná Krzyżu wywyżſzony bę⸗
dźie / procidit.

Przyſzedł tu ná żniwo: Meſſui myrrham meam, Cant. 5. 1.
áby myrrhe żął. Do zbieránia fruktow z wyſokich y
roſłych drzew / nie trzebá ſie ſchyláć / y owſzem piąć
y w gorę wſtępowáć; ále do żniwá dobrze ſie ná⸗
chylić y nálomáć muśi. Chćiał w Ogrodźie ráy⸗
ſkim wyſoki owoc z drzewá ſcientiæ boni & mali
zerwáć pierwſzy źiemſki Adam / y wyſoko ſie wſpiął /
wyſoko śiągnął: Eritis ſicut Dij &c. *Będziecie iáko* Gen. 3. 5.

 Bo⸗

Bogowie. á ten wtory Niebieski Adam w Getsemáńskim Ráiu źnie / á źnie myrrhe; ktora wprawdźiec buyno y obficie zrosłá / ále nisko / przy źiemi. & procidit, y náchyla sie / do sámey áż źiemie przypada.

Vpada ná źiemie / iuż sie z nią rozstáiąc y Vale
Gen. 3. 17. powiádáiąc. á ktorą niekiedy słowem swoim przeklął / te Przenaswietszey twarzy / y wszytkiego siebie dotknieniem / znowu poświąca / y błogosłáwi.

Procidit. Vpadł ná źiemie / cáłuiąc źiemie / iáko świety ołtarz / ná ktorym siebie ofiárę Bogu Oycu oddáć miał. cáłuiąc źiemie / iáko pátyne ábo corporał / kedy wnetże zmeczone y zkátowáne ćiáło iego złożone być miáło: cáłuiąc źiemie iáko drogi kielich / w ktory krew iego naświetsza wytoczona być miáłá.

Procidit. Vpadł ná źiemie / dźiekuiąc źiemi że mu do zbáwienia ludzkiego pomocą; dodáiąc mátcriey ná powrozy / ktorymi go wiązáć: ćiernia ná korone / ktorą głowá iego skłota; żeláza ná włocznia y gwoźdźie / ktorymi bok / ręce / y nogi iego pokopáne być miáły.

Psal. 90. Scapulis suis obumbrabit tibi. Chce zágniewány oćiec złe y krnąbrne dźiecko vkaráć; á miłośna mátká zákłada sie y zástepuie dźiecie / że go dla niey karáć oćiec niemoże. Procidit. Pada ná źiemie Pan y Zbáwićiel nász / zástepuiąc źiemie od gniewu y zápálczywośći Boskiey / á siebie zá nie ná wszytkę

pom-

pomstę y pokaránie iáko Dawid/ ofiáruiąc. Vertatur obsecro furor tuus contra me. 2. Reg. 24.

Procidit. Vpadł ná twarz. Vt humilitatem mentis ostenderet, & parem humilitatem eosdem doceret, quibus eadem passio immineret, mowi S. Anselm. z pokorą y vczćiwośćią wielką/ z Synowskim áffektem y nabożeństwem/ przyimyiąc z ręki Bogá Oycá sromotną onę y okrutną śmierć; á Chrześćiány swoie vcząc/ áby z tákąż pokorą y vczćiwośćią/ z tákimże áffektem y nabożeństwem/ cokolwiek Pan Bog/ lubo niesmáczno poda/ przyimowáli.

Wszytkiego świátá grzechy ná sie przyiął/ & procidit. y zá nie pokutę poczyna od prochu. Jáko iáwnogrzeszńik/ twarzy y oczu wynieść ku niebu nie śmie/ pokłada ie y porzuca ná ziemi. Grzesznicáć też byłá/ y pokornie pokutuiąca/ Mágdálená; á przećię do nog Syná Bożego przypádłá. lubo to z tyłu/ przećię do nog. Báránek Boży/ ktory grzechy świátá ná rámioná swoie przyiął/ zá niegodnegó sie poczytá/ y do nog Bogá Oycá przypáść/ y pada ná ziemię/ scabellum pedum eius. Hey cudzemi winámi przywálona nienawiść; cudzą złośćią zárzucona dobroć: w cudze niepráwośći przyoblezona świątobliwość/ á nie może sie w oczách Boga Oycá zostáć/ pod ćiężarem procidit. coż kiedy my/ własnymi/ á bez miáry y liczby grzechámi przywáleni/ przed sądem y Trybunałem iego stániemy/ czyli Luc. 18. Luc. 7.

sie-

śie nießcześni pod tym ćiężarem zostoiemy? czy nie ráczey pod nim w źiemie y piekło przepádniemy.

Zá tym smutku y vtrapienia / teſknic y lekánia wichrem / nástapił tudźież stráßny y ogromny obłok / iáki śie też kiedyś ludowi Izráelſkiemu / przed zátopieniem Pháráoná w czerwonym morzu / pokázał.
Luc. 22. Apparuit autem ei Angelus de coelo, confortans eum. *Pokazał mu śie Anioł z niebá, pośilaiac go.* Albo to nie ognisty miecz iáko Cherubim do źiemſkiegŏ ráiu / ále tylko kielich / ten to miły obłok / ten Anioł
Gen. 3. 24. przynośi; przećie on stráßny / bo przykry y ostry / á mieczowi ognistemu rowny kielich przynośi. Státeczna á nieodmienna BOGA Oycá wola Synowi Bożemu oznáymuie / áby koniecznie / zá dosyć ćiężkie y sprośne narodu ludzkiego grzechy / te srómotna y zelżywa śmierć / ná ktora śie sámże dobrowolnie ofiárowáł / podiął. Et factus est sudor eius, tanquam guttæ sanguinis. áż zárázem lunał krwáwegŏ potu deszcz / y źiemie gwałtem zálewáć począł.

Jest ieden v Poetow comment / że kiedy gwałtowne wiátry / y szkodliwe wichry pánuia; tedy ná poskromienie y vćiszenie ich / ten skuteczny sposob: z Pánny co przednieyszey krew wyćisnać / y powietrze polewáć / á wiátry záraz vćichna.
Virgil. Æn. Sanguine placastis ventos, & virgine cæsâ. Wyuzdáły śie ná duszę twoie Przenaświetsza / srogie boleśći y teſknic / smutkow y lekánia wiátry / Pánie IEZV; wyuzdáły ná

ná śmierć y mekę twoie/ niepoſkromioney złośći / y iádu żydowſkiego wichry / wyuzdáły. á ty z niewinnego Pánieńſkiego ćiáłá twego/ wyćiſkay krew świetą / y krwią powietrze y źiemię oblewáy / iáko chceſz. nie tylko nie vkoiſz / ále też więcey ieſzcze poburzyſz / ná ćieżſze vmeczenie / y zgubę twoię rozżarzyſz.

Vczyłeś nas niegdy / z niebá / iákie ſie wieczor przy záchodźie słońcá pokázuie / o iutrzeyſzym dniu prognoſtikowáć: Dicitis veſperi, ſerenum erit: rubicundum eſt enim cœlum. Zczerwieniáło wieczorá tego / krwáwym potem / ćiáłá twoiego niebo. otoli nie obiecuy ſobie / iutrzeyſzego dniá/ pogody / nieobiecuy. Coć względem nas grzeſznych ludźi / to pewny y nieomylny prognoſtik: Erit ſerenum. Iutro/ da Pan Bog / iuż ſie też wytrze y wypogodźi / ſtráſznego gniewu przećiwko nam grzeſznym chmurámi záſzłá twarz BOGA Oycá twoiego; ále ná ćie ieſzcze ſrożſza nawáłność/ ktora ćię też záleie y zátopi/ náſtępuie. Matth. 16.

A żemći wrożyć y prognoſtikowáć począł: więc ieſzcze y dáley / IEZVSIE Bogá żywego Synu / wrożyć y prognoſtikowáć będę. Powiáda Pliniuſz / że krwáwy z nieba ná źiemię pádáiący deſzcz / wielkie á prędko náſtępuiące plagi opowiáda. Oto z niebá Przenaświętſzego Ciáłá twoiego/ krwáwy/ á rzekámi krwáwy ná źiemię deſzcz plynie: l. 2. c. 56.

Sanguinis decurrentis in terram. toć nástapia po nim/ á wnetże nástapia okrutne plagi / ktore ćie od stopy nogi/ áż do wierzchu głowy/ srodze y niemiłośiernie poránia.

Jeżeli też zopytasz Medikow/ coby o tym sercá twoiego pulsie sądźili? toć powie Hippocrates: Sanguinem profundentia cum desudatione vulnera mala, ita affecti occultè pereunt. Tákże właśnie rozumie / gdyby po drżeniu sercá krwáwy pot nástapił. Ty Synu Boży ieszcze drzenie sercá/ y wszytkiego ćiáłá ćierpisz/ Cœpit pauere & tædere &c. wszytek też / iáko powiádasz/ poraniony iesteś/ á skrytemi y taiemnemi ránámi porániony: Vulnerasti cor meum. á w tym factus est sudor. toć wnetże vmrzeć.

Ani erectiámi swoimi poćiesza Máthemáticy / ktorzy pewna/ bo doświadczeniem vgruntowána coniecture przynoszą / że kiedy sie krwáwy Cometá pokaże/ to wielki y znáczny Pan predko vmrze. A ktoryż kiedy nád ćie wiekszy/ ktory nád ćie / o naiáśnieyszy niebá y ziemie Krolewicu zacnieyszy y znácznieyszy Pan? ná twoim niebieskim ćiele pokazał sie/á znáczny bárzo krwáwego potu Cometá, badźże tedy pewien/ że predkiey/ bo od godźiny do godźiny nie doczekasz/ nie vydźiesz śmierći. Nie dáiesz temu wiáry? przypomniiże sobie dźiesiata one y ostátnia ná Æzypt plage. z ziemskiego Ráiu płynacy Mu-

zmienił ſie w krew: y teyże nocy pierworodni po wſzytkim Ægypćie ſynowie polegli. Tyś pierworodny y iedyny Bogu Oycu twoiemu Syn; z ćiebie/ niebieſkiego ráiu wodniſtego potu Nilus płynacy przemienił ſie w krew. Ergo. toć po tey odmiánie y krwáwym Comećie vmrzeć/ vmrzeć.

Ale dawſzy tym wrożkom y prognoſtikom pokoy/ pytaymy/ Czemu przećiwko wyráźnemu roſkazániu Boſkiemu przez Ezechielá Káplánom: Et nō accingentur in ſudore. áby do Kośćiołá ná ofiáre przychodzac/ nie opáſowáli ſie/ ták/ żeby z opaſánia onego pot náſtapić miał. Ten naywyżſzy Káplan/ y naywyżſzy Kośćiołá ſwoiego Biſkup / ták ſie potężnie ſmutkiem y teſknicámi zćiaga / ták ćiáſno frátunkiem y lekániem opáſuie/ że we wrotách záraz ſśmierći y meki ſwoiey factus eſt ſudor eius? Ezech. 44

Muſtum abſque ſpiraculo lagunculas diſrumpit, mowi Iob. mocne y korzenne wino / ieżeli lochtu y oddechu nie ma / naczynia y ſtátki rozſadza. Amoris flammâ ſuccenſus Dominus, qualis latebat intus, per eius apertionem manifeſtauit foris. S. Laurentius Iuſtinianus. W ſerce ſwoie/ iáko w naczynie iákie/ wlał Syn Boży/ zbytnia y goraca ſwoie przećiwko ludźiom miłość. y táć ieſzcze folge y oddech iákiżkolwiek miáłá / poki Duſzá Przenaświetſza o wſzelkiego vtrapienia y boleśći wolna zoſtawáł á á ſkoro y te ſtrone ſmutkiem y melánkolia śmiert- Iob. 32. 19 l. e agone

 tel-

telna potężnie záśpuntował; áż miłość iego / serce y ćiáło wßytko rozsadza / y drogi liquor krwáwego potu wylewa.

Powiádá Vallesius / Sanguinem per gaudium effundi. że sie od wielkiey rádośći / iáko też y od przećiwnego áffektu / to iest od żalu y frásunku zbytnie- go / krew człowiekowi rzuca. Vpátrował Pan y Zbáwićiel náß / iáko wiele pobożnych ludźi / cźić / z áffektem y nabożeństwem / y pożytkiem swoim du- Ioan. 8. ßnym / pokarmu tego pożywáć mieli. Vidit, & gaui- sus est. y vrádował sie / że ten Przenaświetßy Sá- krámemt postánowił / y ludźiom zostáwował. Et factus est sudor eius &c. áż z rádośći pot. Widźiał / iáko śmierć y męká iego ná ktorą ßedł / wielom po- żyteczna y zbáwienna być miálá / & gauisus est y v- rádował sie. á od rádośći Factus est sudor eius &c. krwáwy pot. Przećiwnym obyczáiem / widźiał iáko w wielu / w wielu śmierć y męká iego dáre- mna / niepożyteczna / y owßem y ßkodliwa być / ná zgubę y potępienie wiekßę wyniść im miáłá; y cœ- pit pauere & tædere &c. począł sie frásowáć y lękáć / smućić y teskńić. & factus est sudor eius. áż ztąd pot / á krwáwy pot.

Táka iest náuká Medikow / że pot w gorączce / znákiem iest przesilánia choroby: nátura bowiem wßytkę moc y siłę zebrawßy / sili sie / áby ßkodliwe zdrowiu humory / przyczynę gorączki precz wypę-

dźić

dźić mogłá; y z onego śilenia pot. widząc Pan y Zbáwiciel nász IEZVS, w táiemnym y mistycznym ćiele swoim/ w nas ludźiách/ pełno grzechow y nieprawośći/ ktore nas/ y dusze násze śmierćią wieczną zábijáią/ y przetoż wszytkiey mocy y siły dobywa/ áby te niecnotliwe/ y duszom ludzkim szkodliwe humory/ koniecznie znieść y wypędźić mogł. Et factus est sudor eius. áż pot. A że stillicidia perexigua mala. wiec áby nam pot iego zdrowy y pomocny był/ obfitym sie y dostátecznym potem oblewa.

Mieli ptástwo y źwierzetá/ ná choroby y niemocy swoie/ z rożnych źioł lekárstwá. postrzelono ieleniá/ przyłożył dictamnum, áż y strzały pozbył/ y ráne zleczył. dźiki wieprz miał lekárstwo z hedery/ wężowi recipe kopr: gołebiom y kuropátwom/ laurus. Sáme tylko dusze ludzkie ná choroby y niemocy swoie żadnego lekárstwá nie miáły/ iedyney Krwie Syná Bożego czekáły. Et factus est sudor eius &c.

O łzách/ ktore serce skruszone przez oczy distilluie/ ták wiele rozumiał Climácus/ że ie názwał Iuuenum lauacrum, *kąpiela ábo łaznia, w ktorey ludźie młodośći swoiey mákuły y sprosnośći wszytkie zmywáia, y zbywáia.* Co porozumiawszy Pan y Zbáwiciel nász/ á wszytkich sprosnośći y brzydkośći mákulámi splugáwiona młodość bácząc; otwiera nietylko oczy/ ále też y wszytko ćiáło swoie/ y wylewa/ nietylko

Climacus grad. 4.

 łzy/

łzy/ áley krew świeta. Podźże do tey łáźniey rospustna młodości/ podź; przynoś tu mákuły; presentuy/ á szczerze twoie sprosności/ prosząc: Sanguine tuo CHRISTE IESV à peccatis omnibus laua me, & concede, vt anima mea, cum è corpore migrauerit, ante Tribunal tuum appareat munda. *Krwią twoia Pánie IEZV CHRISTE grzechy moie obmyi, á day, aby dusza moiá, gdy wynidzie z ciáłá, przed sądem y Trybunałem twoim stánełá czysta.*

O dulcissime Domine IESV, quanta passionis tuæ futura acerbitas breui exhibendæ, cuius adhuc absentis distincta apprehensio, ita naturam terrendo concutit, vt sudare sanguinem cogeretur. *V. Beda.* O grono winne/ ieżeli się sámo ták bárzo rozpływasz/ coż kiedy cię w práse kámiennego słupá/ y krzyżowa/ złość żydowska vyimie; á biczámi/ rozgámi/ łáncuchámi/ ćierniem y gwoźdźiámi przyćisną/ czyli dopiero krwáwymi rzekámi niepopłyniesz! O niebieski Ráiu/ ieżeli sam/ á ták iuż toniesz; coż kiedy cię wyuzdáne okrućieństwo ludzkie záleie/ iák strásznie zátoniesz! O szczesliwa ziemio/ ślicznieysza niż niebo! niebo gwiazdámi háftowáne/ ty krwie IEZVSOWEY kroplámi. O nád wszytko złoto/ y skárby ziemskie/ kosztownieysze błoto/ z ziemie y krwie Syná Bożego zmieszáne! Assistat hîc anima deuota, & passionis colligat fasciculos, ne pereant; pretiosas guttas suscipiat, & rubicundum dilecti

Fi-

Filij Dei corpus fletu abluat. *D. Beda.* *Podźże duβo nabożna, á te drogie perły, krwie świętey gruzoły, pozbieray, áby nie ginęły. kochánego Syná Bożego zárumienione ćiáło, łzámi twoimi obmyway.*

Pokazał śie przy Ráiu źiemskim wąż. Alec y ten niebieski miał swoiego węża. Sed & serpens erat callidior. Dwie tu rzeczy o wężu powiáda Pismo ś. naprzod że Calidior, lubo to wβytek źiemski/ á źiemiá źimna/ przećie wąż gorący/ że go nic ták dálece ochłodźić nie może/ tylko krew. y przetoż też mleko rád pija/ że y mleko iest krew/ á czystβa y doskonálβa krew. Potym że Callidus, *chytry, zdrádziecko kása.* Przydawa y to Duch ś. o wężu: Obturantis aures suas, quæ non exaudiet vocem incantantis, że kiedy go záklináią/ to iedno vcho do źiemie przyćiska/ á drugie ogonem zátula/ áby głosu zákliáiącego nie słyβał. Diabeł on wćielony/ głownia piekielna/ syn zguby y śmierći Iudaβ/ włásny wąż. Gorący. Cum accepisset buccellam, exiuit continuò. Statim ad eum accedens ait: Aue rabbi. Callidus, *zdraycá,* znákiem przyiáźni wydał ná śmierć żywot; pocáłowániem wydał Páná y mistrzá swoiego. Osculatus est eum. A lubo go dobroćia swoia / y niecnota iego / y pogroźkámi niekuistego Biádá: Væ autem homini illi. zákłinał Pan y Zbáwićiel świátá IEZVS; náto on wβytko głuchy/ Osculatus est eum. Dowodźi tego

Gen. 3. 1.

Psal. 57. 6.

Ioann. 13. 31.

Marc. 14.

Marc. 14.

Plin. l. 2. c. 63. Pliniuß/ że wężá/ ktory krwie ludzkiey ſkoßtował/ y człowieká vkąśił/ przyiąć nie chce/ wyrzuca y ścierpieć nie może ziemiá. Więc też Cantando rumpitur anguis. mowi Poetá/ to ieſt incantatus, wąż ktorego záklęto/ w pul śię przepuká. O ty przeklęty y nießczeſny wężu Iudaßu! żywot y zdrowie náße pocáłowániem wydáiąc/ ziadłeś; ále wiedz żeś y ſobie śmierć połknął. Pánu y Zbáwićielowi naßemu ziednałeś Krzyż; ále y ſobie zgotowałeś powroz. Náßedłeś był rolą dobrą / w ktorey wßytkie ſkárby mądrośći/ vmieiętnośći y Boſtwá zákryte: y coś miał wßytko rozprzedáć / ábyś był ſobie tey róli ná wieki doſtał; toś ty/ ßalony y zápámiętáły kupiec/ Pſal. 5. 8. tanie záprzedał. Kupiłeś iáko vir ſanguinum, *mąż* Matth. 26. ỳ. 8. *krwáwy*, agrum ſauguinis, *rolą krwie*. Ktora / lubo to ná pogrzeby pielgrzymow / podobno z teſtámentu twoiego/ náznáczona; przećie iednák ćiebie/ niewinney krwie Iezvsowey przedawco; ná wieki od niebá wywolánego wygnáńcá/ y tá ziemiá nie przyimie. A ktoryś nigdy nie był integer vitæ, y ná drzewie obießßony/ nie będzieß; á w pul śie przepukßy poydzieß ná mieyſce zdrády y niecnoty twoiey godne. wieczną przeſtrogę y náukę ludziom zoſtáwuiąc; że kto Bogá dla nießczeſney ziemie/ y przeklętey mámmony zbywa; y ziemie nie zażyie/ y Bogá/ á z nim wßytko ßcześćie/ ná wieki ſtráći.

Zá wężem/ iáko zá hetmánem / y przywodzcą/

iászczurki/ y gádźiná. Cohors ergo & ministri Iudæorum comprehenderunt IESVM. Tákći Zydostwo intytułował Chrzćiciel y Márszałek Chrystusow: Genimina viperarum. Luc. 3. 7. A ći/ obaczywszy/ że iuż zdrádźiecki wąż Páná y Zbáwićielá nászego / zdrádźieckim swoim pocáłowániem opásał / rzućili sie nań/ y poimáli. Dokazał niekiedy piekielny smok / oćiec y głowá tey bezecney gádźiny / Vos ex patre diabolo Ioan. 8. 44. estis. że ogonem swoim trzećią część gwiazd w ráiu Apoc. 12. záchwyćił / y wyćiagnął; samego Ráiu nie imał / áni o tym pomyślił. Pomyśliłoć pokolenie iego/ y dokazáło. rospruszywszy gwiazdy/ vczniе y Apostoły: Comprehenderunt IESVM. *Poimáli Páná IEZVSA.* Et ligauerunt eum. Zwiazáli one rece/ ktore świát z niszczego stworzyły / y nas ludźie grzeszne z źiemie vformowáły. Zwiazáli one rece/ ktore ták wielu ślepych dotknieniem oświećiły / głuchym záwárte vszy otworzyły / niemym iezyki porozwiezowáły / vmárłych od śmierći podźwignęły / Piotrá tonacego záchwyćiły / wiele tyśiecy głodnych kilkorgiem chlebá nákarmiły. Ale o iáko rożnie Przenadostoynieysza PANNO, iedynaka twego / ligauerunt, ániżeliś ty dźiećine vbogimi pieluszkámi wiazáłá.

A ty Aniele/ ktoryś to z niebá wrzkomo ná poćieche przybył/ podobnoś z Piotrem y vczniámi zásnął/ żeś ognistym twoim / y oboietnym mieczem /

wężowi/ y gádźinie diábelskiey/ przystępu do niebieskiego Ráiu nie zábronił? Eo teraz przynamniey dobądź/ á te po wrozy y petá rozetni. Anielskać to powinność Ráiu rostkoszy bronić. Nie zásnął Aniol/ nie zásnął. ále Zbáwiciel/ ktory wiecey niżeli dwunástom vczniom zákázał/ y temu obrony swoiey zábronił. A swowolne łotrostwo/ Boskiego práwá źle záżywáiąc: Omnis locus, quem calcauerit
Deut. 11. 24. pes vester, vester erit. Wßelkie mieysce, ktore zdepce nogá waßa, waße będzie: biorą intromissią w Ray/
Isai. 63. biorą possessią: Conculcauerunt sanctificationem tuam. y iáko swoy własny iuż go do Jeruzálem
Luc. 22. prowádzą. Comprehendentes autem duxerunt.

Jużże tedy ostátecznie Vale miły ogrodźie/ iuż ćie on twoy święty á częsty gość/ gospodarzá swoiego/ y przedźiwnych táiemnic świádká/ żegna. Tyś iego misterne y niewyrozumiáne stękánia: tyś łkániem y ćiężkim rykiem przeplátáne modlitwy; tyś płáczem y łzami zálane wzdychánia słyßał: tyś tyś ná smutek y lękánia iego/ tyś na boleśći y tesknice pátrzył. tyś vpádáiącego wemdłośći ná łonie swoim piástował. do ćiebie on smutną twarz/ y záplákáne oczy przyćiskał: ćiebie zbáwiennym krwie swoiey deßczem ochłodźił; y zśiádłemi krwie gruzołámi/ iáko kwiáty/ ábo gwiázdámi ozdobił. A modò non videbis filium hominis. Jużeś niebieskiego Ráiu/ drzewá żyworá/ kwiátu Názáráy-

skie-

skiego/ źrzodłá wod żywych/ słońcá spráwiedliwo-
ści/ gościá y ozdoby twoiey/ więcey mieć y widzieć
nie będźiesz/ nie/ áż Venientem in nubibus. gdy przyy-
dźie w obłokách.

Raptorum manus festinat, at nos tanta perpessi mala cunctamur. Ci zdraycy/ porwawszy nam Niebieski Ray/ pośpieszáią z nim; á my/ ktorym sie szkodá ostáłá/ czego sie báwimy? Pośpieszmy zá nim. A chociayże nas/ trudu y fátygi nászey żáluiąc/ będźie názad odsyłał/ iáko prádźiad iego Dawid/ cnotliwego Ethai: Reuertere, & reduc tecum fratres tuos; & Dominus, faciet tecum misericordiã & veritatem, quia ostendisti gratiam & fidem. *Wroć sie, y bráciá swoie powroć z soba. á Pan Bog vczyni miłosierdzie swoie y prawde nad toba, iześ te łaske, y wierność Pánu swemu pokazał.* My odpowiádámy co Dawidowi Ethai. Viuit Dominus, quoniam in quocunque loco fueris, Domine mi Rex, siue in morte, siue in vita, ibi erit seruus tuus. *Pánem Bogiem moim świadczę, że kedykolwiek sie obrociß, ia wßedzie zá toba, Pánie y Boże moy. y lubo ná śmierć, lubo ná żywot poydzieß, z toba żyć, z toba y vmierać bede.*

Thesæus apud Sophoclem.

2.Reg. 15.

II.

Przybieránie powodzi w Ieruzalem.

KTorzy są rozumieniá tego/ że Ráyski ogrod/ iuż dawno powodźi y potopu wody zniesły; miedzy

innemi dokumentámi/ y ten też przywodzą/że wody
Gen. 8. y wáły one Euntes, & redeuntes. Pismo świete zo-
wie. Nie iáko rzeki/ wody one/ ná doł tylko spadá-
ły; ále sie y tám y sám vwijáły: y ná doł/ y w gore/ y
w te/ y w owe strone/ impetem y gwałtem wielkim
vstáwicznie sie krecąc/ gory/ drzewá/ zamki y bu-
dynki znosiły/ wáliły. záczym też y roskoszy Ráy/
tymże sposobem zniosły.

Złośći y okrućienstwá Pháryzáyskiego wáły/
Niebieski ten Ray/ Páná y Zbáwićielá nászego/tymże
włáśnie sposobem/ znieść y wygubić z świátá vsi-
łuią. Euntes, & redeuntes. po rożnych subselliách y
iurisdictiách powłoczą. A ponieważ niewinney
y naświetszey źiemie rodzay/ Kápłánom go y Kái-
phászowi oddáią; áby on/ ktory sie naywiecey ná
wygubienie y zatrácenie tego Ráiu zámżiał/ pozá-
dány zámysłow y stáránia swoiego pożytek y poćie-
che miał; Syná Bożego poimánego y zwiazánego.
Ioan. 18. Jákoż pewnie że sie vćieszył/ gdy Vnus assistens mi-
nistrorum, powiáda S. Chrysostom/ że niecnotli-
wy Málchus/ ktoremu odćiete w Ogroycu vcho/
cudownie przywrocił/ áby sie przysłużył y przypo-
dobał Jego Mośći; wyniozszy przekleta/ á iáko
Ser. de Pas. S. Bernard vwáża/ zbroyna reke swoie (eloquar,
Gen. 2. an sileam? y mamże mowić/ czyli ták hániebna y nie-
zwosna zelżywość ráczey milczeniem pokryć? Ex-
Homil. 81. in Ioann. horrescat cœlum, contremiscat terra, mowi świety

Chry-

Chryzostom. *Wezdrygni sie wprzod niebo, poruß y zádrży ziemio, ſtekni wßytko ſtworzenie.*) Dedit alapam IESV. Twarz one Páńſka / ktora áby mogł kiedy oglądáć Moyżeß / ták długo y rzewnie płákał / ták vśilnie prośił. twarz one Páńſka / ná ktorey widzeniu / wßytkiego błogosłáwieńſtwá / y zbáwienia ludzkiego ſubſtántia; ktora ſámá niebo / iáko słońce oświeca; ktorey sie Anyołowie / do sytośći y vkontentowánia nigdy nápátrzyć nie mogą / dedit alapam IESV, vderzył ták mocno / że sie záraz wßytká iáko Lándulphus náucza / krwią oblałá / nabiegłá / zśiniáłá. dedit alapam IESV. vderzył ták mocno / że Pan y Zbáwićiel IEZVS. od onego rázu o źiemię padł. mowi święty Vincentius Ferráryenſki. dedit alapam IESV. vderzył ták mocno / że sie wßytkie zeby z mieyſcá swoiego poruſzyły / á pálce y dłoń niecnotliwego zdraycę iáko ná woſku wybiły. Exod. 33. 1. Petr. 1. Landul. de vita Christi Ser. de Paſ. S. Bernard. de Paſſ.

O naiáśnieyſza y náślicznieyſza! o nábłogosłáwieńſza y nachwálebnieyſzá twarzy! iáko sie z tobą ſtromotnie y okrutnie / zdrádźiecka tá y świętokrádzka / przeklętey ſtworzenia reká obeſzłá! Bodáżebyś ia był / rácżey niżeli vcho / vmierzył y odćiął / miły Pietrze / Acz pewien ieſtem / że iáko zdraycy / odćięte vcho / dobrotliwy IEZVS cudownie zlecżone przywroćił / tákby mu też był pewnie y te niecnotliwą rękę przywroćił / áby mu byłá zá dobrocżynność iego ták zápłáćiłá. Wyſtował Apoſtoł święty Páweł

2. Cor. 12. ℣. 7. datus est mihi Angelus Sathanæ; qui me colaphizet, ná iákiegoś tám ßátáná / ktory go pod czás pogebkował. Nie vtyskuiec ćichy y pokorny Báránek IEZVS, ná tego ßátáná / ktory mu ták zelżywy / ták sromotny / ták ciężki y okrutny policzek wyćiał.

Y nie pierwßyć to dopiero / áni też iuż ostátni / o pobożne Duße Bogu y Zbáwićielowi wáßemu / dla was specyał. nie iedenże on iuż táki przy poimániu swoim w ogroycu / w drodze / y po vlicách mieyskich prowádzony odniosł / nie ieden: y nie ieden ießcze táki / nim ná nießczesney Golgoćie stánie / nie ieden odnieśie.

Marc. 14. Matth. 26. A skoro Káiphas / y złośliwe Sinedrym Condemnauerunt eum esse reum mortis. *Osadzili go, y potępili, iáko winnego śmierci:* Tunc expuerunt in faciem eius. co żywo záráz twarz iego Boską / ślíczny y wesoły Ray / z pługiwych páßczek / brzydką y plugáwą rosą zálewáli; Zydowie y Pogáństwo brzydkimi plwoćinámi swemi zárzucáli. Ze bespiecznie możeß / nie ieden tylko rántuch / ále iáko naywiecey nágotowáć Veronice: bedźießże mieć / vperwniam ćię / bedźieß mieć co zćieráć. A wy / co to powiádaćie / Máthemátycy / że w słońcu mákuł nie máß / przystąpćie tylko bliżey / á otworzywßy oczy swoie / przypátrzćie śie teraz temu Przenayświetßey Syná Bożego twarzy / słońcu. Jáko tu wiele mákul! iáko wiele sprosnych y brzydkich plwoćin pádło: ták wie-

wiele (niestetyż) szpetnych y czarnych mákul / ktore to słońce prawie záćmiły / że non est species ei, neque decor. niemász y ná co weyźrzeć. Isai. 53. ỷ. 2.

Ktákżeście to nie mieli podleyszego / y ná brzydkośći swoie sposobnieyszego mieyscá / o bezecni y niecnotliwi plugáwcy ? że wszytkie ná twarz Przenaświetsza Páná y Zbáwićielá nászego rzucaćie. Oto nie mieli. To im pokazał / y policzkiem swoim náznaczył mieysce Málchus. y tu expuerunt. plwáli.

Tám spluwáia ludźie / kedy nieczesto / y nie rádźi pátrza: Ci zdraycy nie rádźi nigdy ná twarz Syná Bożego pátrzáli; y ná wieki wiekow widźieć iey nie chca / iakoż y nie beda / y przetoż tu expuerunt.

Et velauerunt eum. Swiećiły ieszcze troche Luc. 22.
w firmámenćie naświetszym pará iásnych gwiazd / wolne poniekad zostawáły oczy. y tychći swiátłośći / synowie ćiemnośći / nietoperze nocni / znieść y wytrzymáć nie mogli. Et velauerunt eum. Iáko sámá złość y niecnotá ludzka ślepa; áni Bogá / áni sadow y kárániá iego / áni zguby ná ktora idźie / widźi / y widźieć nie chce; tákby też y Bogá rádá záćmiłá y oślepiłá / żeby iey / y robotki iey nie widźiał / y nie karał. Sczerze wszytko źwierćiádłá pokázuia / y żadney rzeczy zátáić nie moga / y nieumieia. Páná y Zbáwićielá nászego oczy / para źwierćiadł Drogo Serm. in Cœna.
Ostiensis názywa. y żeby byli śiebie y niecnot swoich / w nich nie przeyźrzeli / velauerunt. záwiazáli / záćimieli.

IEZVSA Páná Przenaświetße oczy / ná kogokolwiek weyźrzáły / by nagorßy był / záraz go mieniły / popráwiáły. Weyźrzáły ná Zácheußá. Dimidium bonorum meorum &c. áż on princeps publicanorum, xiąże celnikow y lichwiarzow / połowice dobr swoich dáie ná vbogich / y kogo oßukał / co niespráwiedliwie wziął / we czwornasob nágradza.
Luc. 19. 6.
Matth. 9. Weyźrzáły ná Máttheußá: Et surgens sequutus est eum. áż celnik z wárstátu łákomstwá powstawa / pożytkow y dostátkow wßytkich odbiegßy / idźie zá Pánem. Weyźrzáły ná Piotrá / Fleuit amarè. áż grzech swoy rzewnie opłákuie. Więc tedy obawiáiąc się / áby y onych z grzechow y niecnot ich / oczy Zbáwićielowe nie rußyły / Velauerunt. záćimieli.
ψ. 62. Luc. 22.
1. Petr. 2. Non mundum in honorem, sed sordidissimum velamen, in contumeliam inuerecunde imposuerunt. Dosyćby złego było / choćby byli y násubtelnieyßym rąbkiem / y násliczniéyßą tuwálnią / ábo iedwabiem zásłonili; iákaż ich niecnotá / kiedy co nabrzydßym y náplugáwßym ßmáćiskiem / ná więkßy despekt y zelżywość / oczy Syná Bożego záwiązáli. Tuż dopiero Colaphis eum ceciderunt. *policzkowáli, pogębkowáli.* & palmas, Grecki text / crepidas in faciem eius dederunt, *pięściámi, y obowiem, z nog zzuwßy policzkowáli.*

To przy Pánách. coż kiedy się Ich Mość ná pokoy do pálacow swoich rozeszli / á vtrapionego

wie-

wieżniá / strażey y woley swowoleństwá podáli? czegoż dopiero nád nim / niewstyd y rospustá hultáyská nie dokázowáłá? Tunc expuerunt. o támże dopiero plwáli! o támże dopiero palmas, y crepidas in faciem eius dederunt! Wy gwiazdy / y Plánety niebieskie powiedzćie / czegośćie się nocy oney nieszczesney / czynnymi záwszey otwártymi oczymá swoimi / nápátrzyli? ieżeliśćie iednák pátrzyli / á nie rączey brzydkim y niegodnym okrućieństwem przestrászone / pokreliśćie się y poućiekáli z niebá.

Co Poetowie powiedźieli / że noc / y piekło / wszytkich to niecnot y łotrostwá rodźicy. to záprawdę Pan y Zbáwiciel nász IEZVS, nocy oney nieszczesney ná sobie doznał. Cokolwiek wyuzdána swawola y rospustá: cokolwiek niewstyd / y okrutne serce despektow / zelżywośći / vragánia y przykrośći wynáleść mogli; to wszytko / słowy y rzeczą / nád Pánem y Zbáwićielem nászym wypráwili. Zá pewne máiąc / że ten większą pochwałę y podźiekowánie odnieść / ten lepszą zapłátę od Zydow y Pháryzeuszow brác miał / ktoryby był więcey / ćieżey / sromotniey Syná Bożego vtrapił. Pasio, quam CHRISTVS ea nocte sustinuit, nunquam perfectè cognoscetur, nisi in die iudicij. mowi ś. Hieronym. dla skrytych y táiemnych sądow swoich nie dopuśćił Pan Bog Ewángelistom / áby te / ktore nocy oney / sromotne przykrośći / y ćieżkie á niegodne brzydkośći

Syná Bożego pótkáły / wypisowáć y publikowáć mieli; ále zupełna y doskonáła o tym wszytkim wiádomość/ áż ná dzień sądny záchował. Tegoż czekaymy / á tám sie dowiemy/ iáko wiele Páná Bogá dusze násze kosztuią / ktore my iednák ták márnie y ládáiáko trácimy. Sądny to wszytko dzień / sądny dzień pokaże / z iáką ćięžkośćią / háńbą / y gorzkośćią / grzechy násze spráwiedliwośći Boskiey / Pan y Zbáwićiel nász wypłacáć muśiał; ktore nam iednák ták snádnie y lekko / ták smáczno y mile przychodzą.

Mane autem facto. Ale nietesknije sobie w tym dla zbáwienia nászego więzieniu/ Przenadroższy P. IEZV, nie teskni. boć oto iuż świta/ dzień przychodźi/ktoryć więzienia tego/ y mizernego w ćierpietliwym ćiele żyćia/ koniec y termin przynośi. Iużći Káiphasz y Stárszyná Żydowska zchodzą sie/ y záśiadáią do rády. Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Do innych sądow y spraw należytych leniwi y ospáli; áni ich sámo południe wzbudźi: áni płácze y skwierki vbogich sierot wzrusza; áni sumnienie náwet przykrzeniem swoim wzwiedźie. á kiedy niewinność potępić/ y krew spráwiedliwą niespráwiedliwie przelać. kiedy vbożuchnego człowieká Bogá pożrzeć; toć ráno wstáią/ toć prędko y ochotnie záśiadáią. Záśiedli/ á swoy nocny y niespráwiedliwy dekret znowu zápisáli/ y potwierdźi/

Psal. 13.

dźili/ áby nie raz tylko niespráwiedliwymi byli. Reus est mortis.

Zywych y vmárłych/ ludźi y Aniołow Sędźia/ áppelluy do Rzymskiego Trybunału/ ktoremu poẃiádáią własna: Parcere subiectis. Mouit/ y Admissa. Stárośćie Rzymskiemu/ á Pálestyny wszytkiey naywyższemu sędźiemu oddáli. Surgens omnis multitudo duxerunt illum ad Pilatum. Obádwá vrzędy/ Duchowny y Swiecki/ y wszytko pospolstwo odprowádźili go do sądu Stárośćinego: Vt inter tot præiudicia, quem omnes vellent perire, non auderet Pilatus absoluere. Wszytká Rzeczpospolita/ oddawa go Sądowi; áby/ ktorego ták wiele ná śmierć potępiáli/ y koniecznie żeby nie żył/ chćieli; sam ieden Stárostá od śmierći vwalniáć dekretem swoim nie śmiał. Prosbámi y grozbámi/ wrzaskámi y okrzykiem nálegáią/ nie żeby sądźił/ ále żeby ná śmierć skazał: Crucifigatur. á záraz/ áby pierwey niżeli słońce záydźie/ Bog vmárł/ y niebieski Ray z źiemie wyginął. D. Leo ser. 8. de Pass.

Y pokazałci on naprzod/ wrzkomo łáskáwość y spráwiedliwość swoie/ gdy niewinność iego iáwnie przed wszytkimi wyznał/ y trzech osobliwie sposobow ná ochronę y záchowánie Ráiu od zguby záżył.

1. Máią zwyczay myśliwcy/ że kiedy iástrząb ábo karog ich/ kosztownego iákiego ptaká poima/

y pázurámi zzawßy/ pozrzeć chce/ myśliwiec innego ptaká/ ábo ßtukę mięsá po gotowiu máiąc / iástrzębowi podawa; á iástrząb zá tego/ ábo zá ßtukę mięsá biorąc / y nim się contentuiąc / onego wolno puśzcza. Poimáli drapieżne y okrutne Zydostwo Páná y Zbáwićielá nászego/ y pázurámi dekretow Synedrim swoiego zzawßy/ koniecznie pozrzeć/ y zágubić chćieli. Habebat autem tunc vinctum insignem,
Mátth. 27. ℣. 16. qui dicebatur Barabbas. Miał Stárostá ná ten czás znácznego więźnia Bárabbaßá, y iego wſkok z więźienia dobywßy/ niecnoćie y nienawiśći Zydowſkiey poddawa: Quem vultis, dimittam vobis, Barabbã, an IESVM? rozumieiąc że tym się iáko łotrem y rozboynikiem kontentowáć/ owego vpuśćić mieli. Clamauerunt autem rursum: Non hunc sed Barabbam: ále to dármo. *bo wßyſcy znowu iednoſtáynym głosem krzykneli: Nie wypußczay tego, ále Bárábbaßá.* Dußnych y wiekuistych rozkoßy Ray zgubić; á niewinną krwią ludzką spluſzczony gay / łotrostw y rozboiow knieią / Bárábbaßá záchowáć y wypuśćić. Habes Iudæe quod petisti, eripuisti tibi præsulem pacis, petijsti necari vitæ arbitrum, concedi tibi
Luc. 23. ℣. 19. Barabbam, qui propter seditionem & homicidium missus in carcerem, ideo salus abs te recessit, quies destituit, pax sepulta est: data est tibi seditio, datum ex-
l. 5. de excid. Hierosl. cidium. mowi Egesippus. *Macie Zydowie część ćie chcieli. wydárliśćie sobie sámi dawcę pokoiu, prosiliśćie*

áby

aby był zábit autor żywotá, á dány wam Bárábbaß buntownik y zaboycá. otoż zbáwienie od was oddalone, pokoy wáß zginał: maćie ná to mieysce niepokoy, że was ládá chłopczysko ßárpie/ pobiia/ ládá kto kezubales łupi/ wßyscy śie wámi/ krom Pánow/ gorzey niż psámi brzydzą. maćie y krolestwá swoiego zgube/ cudze Páństwá y káty/ tułácze/ poćierác muśićie.

2. Tunc ergo apprehendit Pilatus IESVM, & flagellauit. Gdy śie ten pierwßy ná ochrone y záchowánie Ráiu od zguby/ Syná Bożego od śmierći sposob nie nádał; z Trybunału swoiego Stárostá odsyła ná plác: Niebieski Ray ná pooránie/ Syná Bożego ná biczowánie skazał. Porwáli záraz iáko záiußoni lwi/ ćichego y niewinnego Báránká/ okrutni oni/ y od złośliwych żydow przenáieći żołnierze: á kedy łotrow y niekárnych zbrodniow chłostano/ tám poprowádźili. Gongregauerunt ad eum vniuersam cohortem. *Ztrabili y zgromadzili wßytke rote.* O Boże! tákże to wiele katow ná iedynego Syná twoieğ? Vniuersam cohortem. A nie mogłże ieden/ ábo przynamniey kilká wygodźić y dosyć vczynić okrućieństwu/ że wßytke ná to potrzebá było Congregare cohortem. *ztrabić y zgromádźić rote?* A ktoryż kiedy od stworzenia wiek/ ták srogie y háníebne widźiał okrućieństwo? Albo ktory wiec kiedy ták gruby y dźiki/ á bestyom podobnieyßy narod/ ná vkaranie iedneğ/ ták wielu deputował tyránow? Ioan. 19.

Napierwey tedy w oczách nieprzeyźrzánego y rozjuszonego ludu Exuentes illum. száty do namnieyszey nitki zwlekli z Páná. Zádrżał tu y wzdrygnął się wstydliwy Zbáwiciel. nie żeby się srogiego onego y okrutnego oránia lękáć miał; iáko rácżey / że świete Pánieńskie ciáło iego / zelżywą nágośćią / w oczách ták wielu millionow / zesromocone było.

Gdy Pápiriusz Dictator Fabium Rullanum / Máximum Pułkownika Rzymskieg ná bicżowánie kazał; á oprawcy száty z niego zwlokszy / iuż iuż go zácináć mieli. był z pospolitego ludu / ktory głosem y żáłośnie krzyknął: O spectaculum admirabile; & Fabius, & Rullanus, & magister equitum traditur flagellandus. *O iák cudowny widok! y Fábiuszá, y Rullána y Pułkownika skazano ná bicżowánie.* Theatrum mundi totius facta est Pilati domus; spectaculum grande in ea proponitur. Ná przestroney y szerokiey Stárosty w Jeruzalem Rzymskiego / sali / iáko ná widocznym y wydatnym ze wszytkich stron theátrum / okrutni áktorowie káci y żołnierze wypráwuią widok. Ale ô spectaculum admirabile! Ktory świát y stworzenie wszytko przybiera / niebo háftował gwiazdámi / ziemię kwiáty / drzewá liśćiem y fruktámi / ptaszętá pierzem przyodźiewa. Ktory lilie y kwiáty polne ták ślicznie y ksztáłtnie stroi / że y Sálomon ze wszytkim ochędostwem / y niezszácowáną ozdobą swoią zgásł; tego do ostátniey

Rupert. in c. 19. Ioan.

tniey nizki obnáżonego/ á sámym tylko nieznośnym y niewypowiedźiánym wstydem zálanego wystáwiáią. O spectaculum admirabile!

Stánely ná plácu / zá roskazániem tyránow/ dla wiáry Chrystusowey obnáżone Pánienki święte Agnieszká y Bárbará; przybyłáć wnetże niebieska świátłość/ ktora ich iáko szátá okrywszy/ od plugáwych y niewstydliwych oczu záslonilá. Vciekał przed nieprzyiaciołámi Swiety Felix meczennik/ wpadł miedy ściánki. w momencie śiatki swoie zárzućili páiacy/ y subtelna robota Meczenniká świetego zákryli. Jáko wiele naiázdow/ kradźieży/cudzołostw/ rospusty y niecnot ludzkich/ nocne pokrywáćie ciemności? á przećiwko Tworcy swoiemu/ iákobyśćie sie wszytkie kreátury sprzyśiegly / w tym iego rázie nieludzkie y nieużyte! Ani skrzydláśći náwet Cherubinowie/ lubo ktorzy szeroko rozwiedźionymi skrzydłámi Arke niekiedy Páńska okrywáli; lubo ktorzy oczu po wszytkich stronách pełni/ chwały Boskiey károce po niebie ćiagneli/ zelżywey Páná y Tworce swoiego nágośći nie pokrywáia. O spectaculum admirabile!

in vita 14 Iauuar.

Ezech. 10. ℣. 29.

4. Reg. 6.

Obnáżonego do słupá mármorowego potężnie wiaża. Y to nowy á cudowny widok. A ty ieszcze y w tym rázie milczysz Panie IEZV? ey iużći to nie żárt; iuż tyránni twoi do rzeczy przystepuia; iuż oto zárazokrutnie ćie siekg. Otworz przenaświet-

świętſze vſtá ná obronę ſwoię: ozwi ſię z wolno-
Actor. 22. ścią y indigenatem Rzymſkim: Ciuis Romanus ſum.
Albo więc ieżeli ſię wolnośćią ſzczyćić y bronić nie-
chceſz / ktoryś ſię dla nas niewolnikiem ſtał; zá-
cznież przynamniey one twoie ſmutna / y kámienie
Mich. 6. 3. ſáme w proch ſkruſzyć ſpoſobna expoſtulátia: Po-
pule meus quid feci tibi? *Narodzie moy, cożem ći przewinił?* Jam ćiebie z Egyptu w ogniſtey y obłoczy-
ſtey kolumnie wyprowádził; á ty mnie do marmo-
rowey wiążeſz. Jam ćiebie ná puſtyni przez lat 60
odziewał; á tyś mnie zá to do namnieyſzey nitki ob-
Exod. 14. nážył. Jam nieprzyiaćioły twoie w czerwonym
morzu potopił; á ty mnie zá to we krwi moiey włá-
ſney zátopiſz. Ah! milczy przećie naćiżſzy Pan
IEZVS. á okrutni káći / iuż kátowſkie ręce z ćier-
niſtymi rozgámi / ſurowymi biczámi / z hakowátymi
láncuſzkámi wynoſzą; iuż Przenaświętſze / iuż Pá-
nieńſkie / niewinne Syná Bożego ćiáło / áh! okru-
tnie śieką; y ten większą pochwałę / ten większą ná-
grodę od przytomnych Żydow y Pháruzeow bierze /
ktory ſrożey / ktory potężniey zácina. Zmordowá-
ni iedni / náſtępuią świeży drudzy / y drudzy. Ćier-
niſte rozgi áż do kośći przenikáiąc / ſurowe bicze ćiáło
święte rzeżą / láncuſzki z gwiazdámi ná końcu iáko
Isaiæ wędy ſztukámi ćiáło wyrywáią. A planta pedis vſq;
ad verticem capitis, non eſt in eo ſanitas, &c. *Od ſtopy nogi áż do wierzchu głowy nie máſz zdrowego ćiáła, tylko*

ſzcze-

ßczera iedyna ráná. nie tylko ćiáło/ ále y żyły potárgáli/ y kośći poorali. Et de paradiso illo cœlesti, cruoris flumina manabant. D. Gregorius Názyánz. *á z niebieskiego Ráiu Przenaświętßa Krew rzekámi płynełá.* orat. de Christo patien.

Electe puer Dei mei, quid tantâ amaritudine, quid tantâ confusione dignum commiseras? S. Bernárdus. *Wyborny Bogá mego Synu, y cożeś tákiego przewinił, tżymes na táką hańbę y okrutne karánie zarobił?* Wiemy Bogá Oycá twoiego wyrok; Seruus, qui scit voluntatem Domini sui, & non facit eam, vapulabit plagis multis. *Sługa, ktory Páná swoiego wolą wie, á nie czyni iey, będzie bárzo bit.* A ty Quæ placita sunt ei, fecisti semper. *Wolą y vpodobánie Bogá Oycá twoiego czyniłeś záwße.* Prorsus nihil. Ego homo perditus, totius contritionis, totius confusionis tuæ causa fui. ego vuam acerbam comedi, & dentes tui obstupuerunt. *Tyś ći nie záwinił. Ale ia człowiek nießczęsny, wßytkiey tey ták okrutney łaźni y sromotney zelżywośći twoiey przyczyna byłem.* iam przykry y surowa iágodę połknął/ á żeby twoie dretwieiá. Pospolićie bywa/ że kiedy lewek broi/ to pieską biją. á tu opák; my pieskowie nábroili/ á zá nas lewká niebieskiego biją. Kto śieie / ten też y zbiera/ y iákie ziárno śieie/ tákież y pożytek zbiera. Kto robi / temu płáca. y iáko robi/ ták mu płáca. In hoc est verbum verum, quia alius est qui seminat, & alius qui metit, & vos

Luc. 22. Ioan. 8. D. Bernard. de Pass. Ioan. a. 37. Serm. de Pass.

vos in labores eorum introistis. A ná niebieſkim Ka-
in opák ſię veryfikuie: Kto inßy śiał/ á kto inny zbie-
ra. kto inßy robił/ á kto inny zapłáte bierze. My
gdyśmy grzeßyli/ tośmy śiali/ ále tákie ziárno z kto-
rego śmierć hańbá/ y karánie vroſło; y nam też
pieſkom przynależáło żąć/ y śiebyby ſwoiey pożytek
zbieráć: áż niebieſki lewek zá nas pożął y zá nas ze-
brał. Zá náße pśie/ ſobácze ſromoty y nágośći/ nie-
bieſki y náczyſtßy lewek obnáżony/ ze wſtydem y
hańba ſtawa. zá náße pśie/ beſtyálſkie ſproſnośći/
S. August. serm. 114. de temp. niewinny lewek zapłáte y karánie bierze. Et ſi mul-
ta flagella peccatoris, multa etiam oportuit eſſe fla-
gella Redemptoris. A ponieważ bez miáry y liczby
robotká náßá grzechowa; dla tego też bez miáry y
miłośierdzia zapłáte Zbáwićiel bierze.

Seneca Przyßedßy do pewnych gránic świátá on
monſtrorum domitor Herkules/ ná kolumnie ká-
mienney zápiſał NON PLVS VLTRA. Nie dáley. Y
ná teyći mármorowey kolumnie/ iákoby to iuż przy
oſtátniey Páná y Zbáwićielá náßego przećiwko
nam miłośći gránicy/ zápiſał był Stároſtá Rzymie-
ſki NON PLVS VLTRA. Juz też nie dáley. Emenda-
Luc. 23. 16. tum ergo dimittam. *Vbiczowánego tedy puſzcze.* Ná-
wet iádowita złość Zydowſka/ iádu y nienawiśći
ſwoiey Hebráyſkiey chárákterámi/ z drugiey ſtrony
zápiſáłá: NON PLVS. obawiáiąc ſię áby vbiczowá-
nego tylko Stároſtá wolno nie puśćił/ któwy y
zel

żołnierzow Pogáńskich przepłacáli / áby ták dobrze przykłádáli / żeby w onym biczowániu padł y vmárł. Ale te ich zapisy Pan y Zbáwiciel nász IEZVS pomázał; á sam krwią swoią nápisał PLVS VLTRA. Dáley ieszcze / dáley. Vsque ad mortem est mensura charitatis. mowi Swięty Ambroży. *Ostátnia gránicá miłosci, sámá śmierc.* Guarr. 3 disp. 21. sect. 2.

Et milites plectentes coronam de spinis, &c. *Zołnierze tedy vplotszy korone z ciernia, wćisneli ná głowę iego.* Certè legimus, vrbes quasdam irâ victorum sale aspersas. Wiemy z historiy / że niektorzy zwyćiężcy Hetmáni / z gniewu przećiwko miástom nieprzyiaćielskim / mocą y gwałtem pobránym / zburzywszy ie / y źiemię zoráwszy / solą / y popiołem zásiewáli. ále żeby ktory ćierniem zásiewáć miał / nie nie znáyduiemy. Tobie to sámey niezbedna złośći / y niecnoto Zydowska / tobie sámey to okrućieństwo zostáwili / ábyś ty niebieskiego Ráiu / Páná y Zbáwiciela nászego / święta y niewinną źiemię / okrutnie poorawszy / ostrym ią do tego ćierniem zásiáłá; y zásiałáś. Plectentes coronam de spinis. Ioan. 19. S. Hieron. l. 1. in c. 5. Matth.

Wyrabáli / y pod nogi iego wyrzućili pálmowe y oliwne gáłązki / sámo tylko ná głowę zostáwili ćiernie. y to mocno wćisneli / wbili.

Mieli Pogáństwo miedzy Bożkámi swoimi / ktorego zwáli Deum spinarum. Bożká iákiegoś ćierniowego. Prawdźiwie w tey Koronie Pan y Zbá- S. Aug. l. 4. de ciu. c. 2.

ćiel náß IEZVS Deus ſpinarum. Bog ćierniſty.
Cant. 2. Sicut lilium inter ſpinas. Pokazał ſie iáko *Lilia miedzy ćierniem.* y muśić miedzy ćierniem / ponieważ mu ſie miedzy kwiáty / y ziołámi wonnemi niedoſtáwie. Wßytkich pießczot roże / y wßytkich delicyy kwiaty opánowáły pokrzywy / ludźie: á lilia Boſtwá inter ſpinas. w ćierniu. Co mowie iáko lilia? báiáko ßkárłatna Roża miedzy ćierniem. bo ćiernie/ ktore to głowe/ ſkronie/ czoło/ y iágody przebiwßy ſkrwáwiło/ biała Boſtwá lilia/ w ßkárłatna Rożą przemieniło.

Ktora Koroná/ iáko ćiężki y nieznośny bol Synowi Bożemu zádálá / z iednego záklocia ćierniem bierzmy proportią / iáko nam ćiężkie ! á Koroná ćierniowa / Pánu y Zbáwićielowi náßemu 72 ran zádálá. ták / że debuit planè mori tanto dolore trans-
de triumph. fixus, ſe tamen reſeruauit ad vitam. vt his etiam gra-
ago. c. 14. uiora perferret. mowi S. Laurentius Iuſtinianus. *od ćiężkiey y nigdy nieznośney boleśći muśiałby był, y nie raz vmrzeć, gdyby ſie był Boſtwá ſwoiego mocą cudownie niezáchował przy żyćiu, aby ießcze wiekße y ćiężße męki mogł ćierpieć*

Zásiawßy ćierniem/ nátkneli y náſádźili trćiná.
Matth. 22. Poſuerunt arundinem in dextera eius. A nie tylko
℣. 29.
Matth. 27. nátkneli/ ále też y potężnie vbijáli. Acceperunt arun-
30. dinem, & percutiebant caput eius. *mocna trćina mor-ſka bili głowe iego.* Jedni ná ſtołku ſadzáli / drudzy ſtoł/

ſtołká vmykáli. & conſpuebant eum, & ponentes genua adorabant eum. *plwáli ná twarz iego, á ßyderſko przyklekáiac, y vragáiac ſie, Krolem zwáli, y iáko Krolowi wrzkomo ſie kłaniáli.* A nie máß w ták wielu millionách cnotliwego Abiſái / ktoryby ſie ná táko hánbe y zelżywośći zdumiawßy. Quare maledicit canis hic mortuus Domino meo Regi? ofiárował: vadam & amputabo caput eius. Marc. 15. ✝. 19. 2. Reg. 16. ✝. 9.

Ale doſyć iuż tego / doſyć y názbyt ßyderſtwá. Wárá / nie ludźie / ále okrutne y ßalone beſtye / vſtápćie. A my grzeßni ludźie / pierwey niżeli go z tego igrzyſká y vragánia plácu ſprowádzą / z pokorą y vczćiwośćią przyſtąpmy; á nie ná koláná tylko / ále y ná twarzy pádáiac / niſki mu a prawdźiwy pokłon / y ze wßytkiey duße pozdrowienie oddaymy: Aue Rex noſter. tu ſolus noſtros es miſeratus errores. *Witamy ćie Krolu y Boże náß, tobie cześć, y nániżßy pokłon oddawamy, ktory vlutowawßy ſie nád námi, dla nas grzeßnych te deſpekty y vragánia ponośiß.*

Nie bronił tych wßytkich zelżywośći y vragánia zły on y niecnotliwy ſedźiá: Vt ſatiata iniquitas de innocentis iniurijs, vlterius non ſæuiret. rozumieiąc / że *ſie tákiady nienawiść Zydowſka náſyćićy ochłodnać, á wiecey iuż ná śmierć y oſtáteczną zgube iego náſtepowáć nie miáłá.* ſed pertinax malitia proprijs creſcebat augmentis, & in quem obtinuerat ius illuſionis, exigebat & mortis. ále to dármo. bo *záżárta y* S. Leo ſer 10 de paſ Ibid.

záiuſzona złość Zydowſka ieſzcże ſie wiecey zápaláłá: á ná ktorego wzieli wolność vragániá wſzelkiego, ná tego też śmierć, domagáli ſie práwá y wolności, áby go zámordowáli.

3. Przetoż trzećiego iuż y oſtátniego ſpoſobu/ ná ochronę y záchowánie Ráiu záżywa. Ná wyſoki y wydatny ganek/ z pálacu ſwego wyſzedſzy / rzecze do okrutnego Zydoſtwá: Ecce adduco eum vobis, vt cognoſcatis, quia nullam inuenio in eo cauſam. *Otoż go wam tu preſentuie, ábyście vználi, iż żadney winy, y przyczyny śmierći w nim nie zuáyduie.* Exiuit ergo IESVS portans coronam ſpineam, & purpureum veſtimentum. & dicit eis: ECCE HOMO. *A gdy wyſzedł ná on ganek Pan IEZVS, ſkrwáwiony y porániony wſzytek, ná głowie koronáćierniową, ná nim ſtára ſzkárłatna ſzyderſka ſzátá, ręce związane, w nich trćiná, tedy rzekł Piłat do Zydow: Otoż człowiek*

Ioann. 19.

Podźże ty ſám nabożna duſzo napierwey/ á obraz on y konterfet iego / ktorys ſobie niekiedy odmálowáłá/ tu wedle niego ſtáwiwſzy obacz y oſądź/ ieżeli ſie z nim teraz prototyp zgadza: ieżeli to on/ czyli nie on / ktoregoś ty ſobie odmálowáłá / człowiek? Ná twoim obráżie: Caput eius aurum optimum. *Głowá iego wyborne złoto.* A tu ćierniowymi ośćiámi wſzytká wſkroś zdziuráwiona: nie złoto / ále ſzczere ćiernie. Comæ eius, ſicut elatæ palmarum. *Włoſy głowy iego, iako wierzchołki gáłązek*

Cant. 5.

pálmowych. Tu wßytkie we krwi zbroczone/ w ćierniu powikłáne/ potárgáne; miásto wdźięcznych kędźiorow/ śpiekłey krwie gruzoły/ áż strách y weyźrzeć. Oculi eius sicut columbæ, quæ lactæ sunt lotæ. *Oczy iego, iako pará gołębic kąpiących się w mleku.* Tu/ (niestetyß) łzámi zálane/ podbite/ krwią y śinośćią zábiegłe: nie w mleku słodkim/ ále żołći gorzkiey pływáią/ gdy nic innego nie widzą/ tylko ná zdrowie/ y ostátek krwie swoiey zážárte nieprzyiaćioły/ tyránny/ y káty. Genæ illius sicut areolæ aromatum. *Twarzy iego iágody, iáko kwiátery wonnym źielom wysádzone.* Tu/ grzędy y zagony/ ktore brzydkośćią y plwocinámi swoiemi záwieźli y záwálili/ Żydostwo y żołnierze. od policzkow y pogębkow zśiniáłe. Denigrata est super carbones facies eius. *Twarz iego czerwieyßa niż wągle.* Manus eius tornatiles plenæ hyacinthis. *Ręce iego gládkie, okrągłe; wßytkie hiácynthámi y kámieńmi drogimi zásádzone.* Tu powrozámi/ y surowymi rzemieniámi pokrępowáne; nie złotymi/ lecz żeláznymi mánelámi spięte. nie rowniánkę áni żaden kwiát/ ále cżżą/ y zelżywą trćinę piástuią. Crura illius columnæ marmoreæ, fundatæ super bases argenteas. *Nogi iego, iáko mármorowe kolumny, ná pośtumentách ßczyro srebrnych.* Tu/ ßczyre kośći: ćiáło od nich odbite/ poßárpáne/ y żyły nawet potárgáne: nic złotá y głánsu mármorowego/ gelidæ nisi mortis imago. Speciosus formâ præ filijs ho-

Thren. 4.

Psal 44.

hominum. *Slicznieyßy y vrodziwßy nád wßytkie ſyny ludzkie.* Totus deſiderabilis. Cu zás Nouiſsimus virorum, & non erat aſpectus ei. Że wßytkich napodleyßy / nawzgárdzeńßy / że nie máß y ná co weyrzeć. Inq; omni nuſquam corpore corpus erat. We wßytkim ćiele / niemáß namniey ćiáłá. Vnum ſed toto vulnere, vulnus. ále iákoby iedná ßczera ráná.

Cant. Iſai. 53. Martialis de Laureol. Ouid. in Ibin.

Podź boleſna Mátko / Przenabłogosłáwieńßa PANNO. Verane te facies? oculos an ludit imago? á obacz ieżeli to ten / ktoregoś ty zrodźiłá / pierśiámi y mlekiem Pánieńſkim karmiłá / ná rękách ſwoich piáſtowáłá / powijáłá / wychowáłá / ktoremuś y ſługowáłá. Heu! quantum mutatus ab illo: *iáko ſie bárzo zmienił, iák nie on?*

Æneid.

Podź Boże Oycze Niebieſki / & reſpice in faciem CHRISTI tui. á weyźrzy ná twarz y te poſtáć Ráiu Syná twoiego. Vide Pater, num tunica Filij tui ſit. ieżeli podobieńſtwo iákie do ćiebie Syná ſwoiego ma?

Podźmy y my grzeßni / przyſtąpmy y my nießcześni y opłákáni winowáycy. á przypátrzmy ſie temu / y ſobie człowiekowi.

ECCE HOMO. *Oto Człowiek.*

Twarz iego ſpußczona / pochylona / záćmiona: á ludzka wynioſła / wyſoka. Poſuerunt in cœlum os ſu-

Pſal. 72. 9.

suum, iuż ci drudzy y w niebo pluią; tylko co niebá/ że niedosięgą/ pyskiem nie tyią.

Twarz iego Przenaświętsza smutna/ zápłákána/ zczerniáła/ nędzna. á ludzka wesoła do śmiechow tylko y rospusty vformowána; iáko śnieg bieleie; iák pokost połyskuie się.

Ecce Homo. Aruit, & factus est tanquam lignum. Wysechł od vstáwicznych postow/ niewczásow/ y fátyg. *Y sstał się prawie iáko drzewo spruthniáłe.* á człowiek Incrassatus, impinguatus, dilatatus. *Roztył się y rozepchał*, z cudzych ziem y dálekich kráiow/ z rzek y morzá/ potráwámi/ nápoiámi/ przysmáczkámi. Thren. 4.

Ecce Homo. Pellis eius quasi clibanus exusta est. *Skorá ná nim iáko czeluści zczerniáła*, od vstáwicznych zá grzechy ludzkie płáczow/ y modlitew: od twárdego ná sámey ziemi legánia: od káżdodzienney około dusz ludzkich fátygi/ á człowiek grzeszny/ iáko roża rumiány/ iáko lilia bieleie/ rozmáicie się máluie/ z drogich ziół wodkámi myie/ kosztownymi oleykámi smáruie/ y cokolwiek tylko pod słońcem wonności/ perfumuie/ y w piątek iednákoż iáko w miesopusty obżercá/ tanecznik/ cudzołożnik/ nic dobrego. iáko skáłá twárdy/ y łezki iedney zá grzechy swoie nie wyleie: paćierz mu zmowić/ rowna się śmierci: od kośćiołá vćieka: drugi go y nie zna: ná Thren. 5.

kazániu/ iák ná kátowniey teſkni: có kiedy dobrego dla zbáwienia duße ſwoiey vczyni?

Ecce Homo. Przez ták hániebną śmierć y okrutną męke do ſwoiey włáſney dźiedźiczney chwa'ły y błogoſłáwieńſtwá idźie. á człowiek przez grzech y roſpuſte/ przez zbytki y pießczoty chce przyśc.

2 Mach. 3. Videntes vultum Oniæ ſummi Pontificis, mente vulnerabantur. Przodkom ich niegdy / gdy *ſmutną twarz Oniaßá naywyżßego Kápłáná widzieli, ſercá ſię od żalu kráiáły*; á to (nieſtetyż) pokolenie iáßczurcze / nie tylko ſmutną/ ále też y wniwecz obroconą twarz Páńſką/ oczy krwią y łzámi zálane: głowe koroną ćierniową ſkłotą y zdźiuráwioną/ wßytko ćiáło po'ránione/ poorane/ pokátowáne widźieli/ nie ná czło'wieká / áni náwet ná poſtáć y obraz człowieká pá'trzyli: muśiał im áż Piłat powiedźieć Ecce Homo, że człowiek / że podobieńſtwá náwet do człowieká nie było. á iednák nie tylko ſię żalem żadnym nie'wzrußyli / ále też ießcze iáko dźikie y okrutne beſtye/ nieubłagáni tygriſowie/ więcey á więcey na krew y

Ioan. 19. zdrowie niewinnośći záżárli: Tolle, tolle, Crucifige eum.

Opierał ſię ießcze y oćiągał; żeby go ießcze iáko vwolnić / y od śmierći ochronić mogł / Stároſtá. Ale kiedy mu Non es amicus Cæſaris *łáſká Páńſká* po'grożono; pokazał ná ſobie/ że lubo też y inni/ ále oſo'bliwie dworſcy y nádſługuiący/ właśni owe bańki

ná

ná wodźie. Nádmie sie báńká; dmuchnie ná nię wiátr/ ábo sie o co vderzy/ áż ginie/ niemász z niey nic. Quærebat Pilatus dimittere eum. wrzkomo szukáiąc sposobow/ iákoby go vwolnić. tylko co nań łáska Páńska dmuchnione: áż po nim. Sedit pro tribunali. *záśiadł ná sąd* y ostáteczny dekret. Ktory sie do oká y vpodobánia ludzkiego/ wszytko czynić náuczeł; áby sobie ludzkiey/ Páńskiey y Zydowskiey łáski nie nácuszył/ sam zginąć y Bogá wćiełonego zgubić wolał. Już to prozno. nie mogł dwiemá Pánom vsłużyć. w tym winien/ y odpuszczenia ná wieki niegodźien/ że sobie wiecey podleyszego poważył/ zacnieyszym y godneyszym pogárdźił. Ioan. 19.

Woła tedy/ Wody. Wody? Ná co? Jeżeli iádu y nienawiśći Zydowskiey płomień zálewáć? tedy to dármo. Ktorego strumienie á práwie rzeki krwie nie zálały/ wody twoie nieboże nievgászą. iż, że ten piekielny płomień nieupádnie/ áż go sámże Syná Bożego duch z Krzyżá zádmuchnie. Accepta aqua lauit manus coram populo, dicens: Innocens ego sum &c. *Vmył rece przed ludem*, mowiąc: *Nie bede ia winien krwie tego spráwiedliwego*. Zá grzech poczytał/ nie vmywszy reku/ nic niewinnego człowieká y Bogá stráćić. Krokodyl. rece vmywa/ á zábija. Spráwiedliwym go y niewinnym być ták wiele rázy wyznawa; á przećie ná śmierć według woley y vpodobánia Zydowskiego skázuie. Matth. 27. 24.

Luc. 22. 23. Adiudicauit fieri petitionem eorum. O bodayżeś to był iuż dawno vczynił! iákobyś sie był dáleko lepiey y łáskáwiey z nim obszedł! Teraz że go po ták wymyślnych mękách / y cudownych kátowniách / przećie ná śmierć postáremu skázuiesz / okrutny! Lauit manus. Niecnotliwy człowiecze / wodá tego nie zmyie / nie. y świecona nie skropi: czego y sam piekielny ogień ná wieki ná tobie nie wypali. Y protestuy sie ty iáko chcesz / żeś niewinien. Innocens ego sum. nie poydźieć to. Twymi sie własnymi słowy vwikłesz. Powiedźiałeś dopiero: Potestatem

Ioan. 19. habeo dimittere te; & potestatem habeo crucifigere te. to kiedy w rękách twoich żywot y śmierć iego / á skázuiesz go y podáiesz ná śmierć / chcąc wiedząc / nieprzymuszony zábijasz / á zá tym krwie iego winien zostawasz.

Luc. 10. 21. In ipsa hora exultauit Spiritu Sancto, & dixit: Confiteor tibi Pater, Domine coeli & terræ. Są ktorzy vważáią / że kiedy iuż Stárostá y Sędzia / ostátni ná śmierć y strácenie Páná y Zbáwićielá nászego dekret miał ferowáć; Pan y Zbáwiciel IEZVS vkleknął / ćierpliwie y w milczeniu słuchał; á wysłuchawszy Exultauit Spiritu Sancto. *vrádował sie.* y z áffektem wielkim śmierć one z woley y ręku Bogá Oycá przyimuiąc / dźiękował. Confitebor tibi &c. *Dziekuie* zá dekret y wolą twoie Boże Oycze. Etiá

Ps. 39. 18. Pater, quoniam sic placitum est ante te, *A poniewaz to iest*

to iest vpodobánie twoie ábym vmárł: Tunc dixi, ecce venio. *tedy oto idę.* Idźieß Synu Boży / idźieß ná śmierć / á śmierć okrutną. idźieß Báránku niewinny / niespráwiedliwie skazány. Quis mihi tribuat, vt moriar pro te? Ktożby mi to dał / ábym ia grzeßny ciebie zástąpił / y tę śmierć / ná ktorąś ty skazány / zá ciebie niewinnego winowáycá podiał! Przynamnieyći ná tę śmiertelną drogę / lichą y podłą poczte kilku páćierzow ofiáruiemy. A kiedy w ostáteczny dźień z chwałą y máiestatem wielkim / te / y wßytkie inne nieprzyiaćioły twoie sądźić y potępiáć przyidźieß; Noli me condemnare. nie policzayże nas w nießczęsny poczet / y przeklętą potępieńcow liczbę / sed parce peccatis meis. o co lutośći y miłośierdźia twoiego pokornie żebrzemy. Ps. 39. 8. 2 Reg. 18. Iob 10.

III.

Dobránie powodźi, y zátopienie Ráiu ná gorze Kálwáriey.

FVge dilecte mi, assimilare capreæ hinnuloq; ceruorum, super montes aromatum. Żądawaß nam namilßy Pánie IEZV, Vulnerasti cor meum że my grzeßni iesteśmy / ktorzyśmy ćię ták poránili / pokrwáwili / pokátowáli. Dla nás grzeßnych / dla nas niegodnych y niewdźięcznych te wßytkie rázy y rány ponośiß / krwią śię oblewaß; ábyś nam drogę super montes aromatum, ná gory oyczyzny wieczney / Cant. 8. 14.

krolestwá y błogosłáwieństwá twoiego pokazał.
Fuge dilecte mi. podźże iuż tedy/ podź z ganku tego/
á prędko y śpiesznie podź iáko láni postrzelona/ ábo
ielonek ode psow pognány. Podź ná te gore/ kedy
źiołá y kwiáty/ trupie głowy/ y z potrąconych zło-
czyńcow ogniłe kośći. Ostátek Przenadroższey
krwie wytocz/ ábyśmy tropem y śládem krwie two-
iey szcześliwie poszli. Zátoń do końcá niebieski Rá-
iu/ w mąk y boleśći morzu: ábyśmy ludźie z prze-
klectwá swego wypłynąć mogli. Zrzuć te purpu-
re. zostaw niewinny Jozephie/ szyderską te/ w rę-
kách nierządnice Jerozolimy/ iey száte. Porzuć y te
czczą trzćinę. Weźmi száte rękámi Przenadroższey
Gen.22.6. MATKI twoiey robioną. Weźm ná rámioná
Krzyż. weźm Izáaku drewká/ ná ktorych sie cálo-
Gen.7. palenie Bogu Oycu oddał. Weźmi Noe Arkę/ w
ktorey narod ludzki od zguby wiekuistego potopu
Exod.14. záchowasz. Weźm Moyzeszu laskę/ ktorą Ægy-
ptcyány zátráćisz/ á wybráne twoie do źiemie obie-
1 Reg.17. caney szcześliwie wprowádźisz. Weźmi Dawidźie
procę/ z ktorey olbrzymá piekielnego vgodźisz. Weźm
Gen.28.12. Jákobie drábinę/ po ktorey narod twoy ludzki w
niebo wstąpi. Weźmi Przedwieczna Mądrośći
2 Reg.2.3. kátedrę/ ná ktorey sedebis sapientissimus inter tres.
záśiedźiesz miedzy dwiemá łotrámi. Weźm Synu
Boży/ weźm Krzyż. Ciężkić; ále bedźie wdźięczen.
Ty go ná źiemską Kálwáriey gorę/ wniesiesz; on

ćie-

ciebie y z tobą narod ludzki ná niebieską gorę Sion wyniesie. Mimo wszytko práwo/ y nád zwyczay; prawdá. bo ktorzy ná śmierć idą / nie zwykli ná plác/ śmierći swoiey instrumentow nosić: iesźcze im folguią / ćiesźą/ posiláią: Traditus Dominus sæuientium voluntati, supplicij sui iussus est esse gestator. ále że Páná y Zbáwićielá ná wola nieprzyiaćiol y zaboycow iego podano; ták sie im podobáło/ áby sam ná rámionách swoich/ śmierći swoiey wárstát Krzyż / ná plác niosł. Quàm diu stabat inimicus, id est, diabolus, tenebant ipsi carnifices lignum; qui vbi lapsus & direptus esset, tunc trophæum suscepit Dominus, & sibi baiulauit. Siquidem decebat victorem iam triumphantem de diabolo, non alteri concedere, sed sibi suum trophæum gestare. *Poki nieprzyiaćiel duß ludzkich gorę miał, y w kroku ná plácu stał, póty káci czeládká iego, trzymáli Krzyż, ſkoro ſie ná krwi Syná Bożego pośliznął, y ßwánkował; aż Pan Zbáwićiel wygráney, y zwyćięstwá swoiego znak z ręku nieprzyiaćielskich odebrał, y sam ná rámioná swoie wziął.* S. Leo ser. 8. de Pass. D. Athan. or. de Pass.

Et baiulans sibi Crucem, exiuit in eum, qui dicitur Caluariæ, locum. A tenći Krzyż ná rámioná wźięty/ o z iáką ćięzkośćią y boleśćią swoią! ná gorę Kálwária niosąc / idźie. O bok łotrowie: przy nim ktorzy mieli krzyżowáć káći: przed nim woźny/ nie cudá żadne y dobrodźieystwá ludźiom poczynione/ ále fálßywe świádectwá y błásniérstwe ná nie- Ioan. 19.

winnego potwarzy / obwoływał. dokołá / stráży
S. Augustin. y gwárdie żołnierskie. Grande spectaculum! sed si
spectet impietas, grande ludibrium: si spectet pietas,
grande mysterium. *Wielki y cudowny widok!* ná kto-
ry wysypáło sie niebo / rußyło wßytko stworzenie /
wysypáłá ná głowe Jerozolimá. Sequebatur eum
Luc. 23. multa turba populi. wprzod / y pozad ßły milliony.
drzwi / okná / y rynny náwet po kámienicách pełne.
Ps. 34. 35. śmieią sie y ráduią / śpiewáią y tryumphuią. Euge,
euge animæ nostræ, deuorauimus eum. Niecnoty
swoiey ßczere wynálazki tytuły / deklámuią. z tego
Mat. 27. 63. okná: Seductor ille. *Zwodziciel pospolstwá.* z owego:
Luc. 23. 5. Commouet populum. *Buntownik ten.* ztámtąd wo-
Ioã. 18. 30. łáią: Malefactor. *Złoczyńcá, zły człowiek.* á ztąd:
Ioan. 9. 24. Peccator est. Tu sie vrągáią: Vorax, & porator vi-
Mat. 11. 19. ni, publicanorum & peccatorum amicus. *Obżercá, y
pijánicá, celnikow y iáwnogrzesznikow przyiaciel.* á tám
Luc. 11. 15. zás: In Belzebub principe dæmoniorum &c. *Czár-
Ioan. 5. 18. nokśiężnik.* Non solum soluebat Sabbathum, sed &
Patrem suum dicebat DEVM, æqualem se faciens
DEO. *Nie tylko świetá gwałćił, y gwałtu vczył; ále
też Bogá Oycem swoim zwał, y rownym sie Bogu czynił.*
Grande ludibrium. *srogie vragánie.* Sáme tylko
nabożne płáczą y lámentuią białegłowy. Grande
mysterium. á iáko niekiedy pierwße do grzechu by-
ły; ták też do Krzyżá / pokuty zá grzech pierwße:
w ktorym dufność y nádzieie swoie / żalem y płáczem
nieutulonym oświadczáły. Væ

Væ ſoli, quia cum ceciderit, non habet ſubleuantem ſe. powiedział Duch S. *Biádaś człowiekowi ſámemu, bo gdy ſzwánkuie y powáli ſie, nie ma ktoby go podźwignały rátował.* Ecclеſ.4. 10. Alećtobie / o iedyny Synu Boży / ináczey widzę w tey drodze: biádá nieſſetyż przy ták wielu millionách kompanow. w boleśćiách y mdłośći / co raz pod ćieżarem Krzyżowym vpadaſz / á nie máſz ktoby ſie zmiłował / y vpadáiącego rátował. Jákoby więkſze dáleko ſczęśćie twoie było / gdybyś ſie był ſam tylko ieden w tę drogę wybrał / záraz być byłá ná pomoc y rátunek przyſzłá Mágdálená; pośpieſzyłyby były y drugie Márye; á przed wſzytkimi / iáko miedzy wſzytkimi nabłogoſłáwieńſza / y naboleśnieyſza Pánná y Mátká / ćieżarby ten Krzyżowy ná rámioná ſwoie przećiełá byłá.

Et angariauerunt Simonem Cyreneum venientem de villa. Ná vbogiego wieśniaczká Krzyż y ćieżar Chryſtuſow zwálili. bo Pánowie y Phárizeuſzowie nie rádźi / nie tylko dźwigáią / ále y widzą Krzyżá. Marc.15. v.21.

Et venerunt in locum. Stánał kiedykolwiek ná gorze / in quo beneplacitum eſt Deo habitare. ná ktorey vpodobáło mu ſie pomieſzkáć / nie w słońcu / áni w iáſnym obłoku / ále ná Krzyżu. Stánał ná gorze Dominus videbit: z ktorey wſzytkich ſwoich wybránych obaczyć / y Bogu Oycu preſentowáć y Pſ.67.17. Gen.22. 15.

zálećii miał. Stánął ná gorze/ kedy też iuż niey mi-
łość iego przećiwko ludźiom / ále ludzkiego przeći-
wko niemu okrućieństwá powodź / rádá nie rádá
iuż stánąć musiáłá.

Matth. 27. Postquam autem venerunt, exuerunt eum vesti-
mentis. Nági y vbożuchny pżzyszedł ná świát/ y
z świátá nági y vbożuchny schodźi. Ledwie co ná
mieyscu stánął/ á záraz bezecne kátostwo száty z nie-
go zdárli. Wiec iáko niezwyczayną śmierćią/ y nie-
pospolitym trybem trácili; ták też niepospolitym
iáko innych złoczyńcow sposobem / odárli; ále ná-
mnieyszey ná nim nitki nie zostáwili. Száty co
prędzey y przez gwałt zdźieráiąc / zápiekłe w ćiele
rány wszytkie odnowili / y znowu krwáwe one kry-
nice záschłe otworzyli.

Y tu ćię iuż niebieski Ráiu / y ná tey gorze po-
wodź zálewa/ ey vchodź á wstępuy ná drzewo.

Wielkie y przestrone koło vczynili żołnierstwo/
w ktorego pośrzodku/ nágiego/ bosego/ drżącego/
wniwecz skátowánego/ iednym słowem/mizernego
stáwili/ Stáneli y łotrowie/ stáneli y káći. A ći/
gdy sie sam ochotnie y dobrowolnie ná Krzyżowym
Psal. 21. 17. onym łożu położył: Foderunt manus meas, & pedes
meos. ręce nápierwey lewą/ iáko od boku z ktoreg
wźięta ktora napierwey zgrzeszyłá; potym práwą/
y nogi obiedwie/ nie ták przebili/ iáko ráczey tępymi
á szkárádnymi gwoźdźiámi przeszarpáli. Dinume-
raue-

rauerunt omnia oſſa mea. Wyćiągnąwſzy iáko ná lutni ſtronę/ że kośći wſzytkie y wnętrznośći świętę przeyźrzeć y policzyć było. Crucifixerunt eum. Pſal. 21. Ioan. 19.

Vt ex mortis ignominia, magnitudinem ſentias charitatis. Vkrzyżowáli go. á ty z hańby y zelżywośći śmierci, dochodź y rozumiey, iáko w nim wielka przećiwko tobie miłość. S. Petrus Chriſol. ſer. 5.0

Quod inter latrones ſe medium exhibebat, volebat intelligi, commune illud eſſe beneficium, & non ſolùm bonis, ſed & impijs, quod agebatur, proficere. *Miedzy dwiemá łotrámi, że poſpolite dobrodzieyſtwo, y nie tylko dobrym y ſpráwiedliwym, ále też y złym á grzeſznym pomocne, pożyteczne.* Arnoldus Carnoten.

Non autem in templo, nec inter ſepta ciuitatis, ſed extra caſtra crucifixus eſt, vt Crux CHRISTI non templi eſſet ara, ſed mundi. Vkrzyżowány ieſt. *nie w kośćiele, áni w murách miáſtá; ále zá miáſtem w polu; aby Krzyż iego, nie kośćiołá tylko ſámego, áni miáſtá iednego, ále świátá wſzytkiego był ołtarzem y vćieczką.* S. Leo ſer. de Paſſ.

Terra ad onus Domini pendentis intremuit: eum qui moriturus erat, intra ſe conteſtata non capere; rupes & ſaxa rupta diſsiliunt, & naturam ſuam perdunt, cæſamq; ex ſe arcam incontinentem condendi corporis, confitentur. *Ziemia vczuwſzy nowy á cudowny ćiężar, Bogá ná drzewie krzyżowym záwieszonego, trzęſłá ſie; trzęśienien ſwoim oświadczáiąc, że vmárłego* D. Hilar. l. 3. de Trin.

przyiac y záchowáć nie mogłá. Opoki sie y skáły pádáły, y náturę swoie tráciły, wyznawáiac, że grob w nich wykowány, pochowánego ciáłá, dochowáć y dotrzymáć nie miał.

Ioann. 19. Stabat autem iuxta Crucem IESV MATER eius. Gołebicá Noego pod czás potopu wálnego/
Gen. 8. 9. cùm non inuenisset, vbi requiesceret pes eius: przypádłá do Arki. A pod tenci krwáwego potopu czás/ ktory nam Ray niebieski zálewa/ ták śliczna gołebicá / Bolesna Mátká / kedyby opádłá y odpoczełá/ nieznáyduiac/ przy Arce Krzyżowey stabat. Quasi
Thren. 3. signum ad sagittam. *Iáko cel, w ktory wszytkie boleści onych y kátowni Syná Bożego strzały, prosto biły.* Stabat. ktorey niepodobna byłá ośieść ná ziemi / serce
Luc. 2. 35. y duszę Tuam ipsius animam &c. *własna*, przybite maiac do Krzyżá. Stabat, iáko Krolowa Męczennikow coronata coronâ tribulationum. á Krolowa koronowána korona boleści y vtrapienia.
D. Amad. h. 5. de mart. virg.
D. Ambr. Lego stantem iuxta Crucem, non lego plorantem. *Że stałá wedle Krzyżá, to w Ewángeliey znaydzieß; żeby płákáłá, y owe białogłowskie w żalu dziwy robiłá, tego nigdy nie znaydzieß.* Stare namq; in illa cordis amaritudine, magnæ adscribitur constantiæ, abstinere à lachrymis, summæ verecundiæ. *Że w onych sercá swoiego ćieżkośćiách y gorzkośćiách stáłá, w tym serce wielkie y státek pokazáłá, że sie od płáczu y łez hámowáłá, w tym wielki wstyd oświadczyłá.* Stabat, & pijs spectabat
D. Amad. v. t. supra

ocu-

oculis FILII vulnera; quia expectabat non pignoris mortem, ſed mundi ſalutem. Aut fortaſſe, quia cognouerat per Filij mortem, mundi redemptionem, aula regalis putabat ſe & ſuâ morte publico muneri aliquid addituram. Sed IESVS non egebat adiutore ad omnium redemptionem. Suſcepit quidem MATRIS affectum, ſed non quæſiuit hominis auxilium. D. Ambr. l. 10. in Luc.

Stałá, á ſerdecznie nábożnymi oczámi ná rány Syná ſwego pátrzyłá; nie iego śmierći, ále zbáwienia świátá wyglądáiąc. Abo też podobno, wiedząc, że przez śmierć Syná, świát miał być odkupiony, ſtałá, gotowa y ochotna, y owſzem prágnąca przyłożyć ſię y dopomoc do zbáwienia ludzkiego, á dla niego, z Synem weſpoł vmrzeć. A że Pan IEZVS pomocy żadnéy do odkupienia świátá nie potrzebował, á ſámá dobra, y ſczera á prawdziwá ku ludziom wola MATKI ſwoiey Naświętſzey miłe ſię kontentował; tedy oná przypadáiąc do Krzyżá, y Krzyż ze wſzytkiey mocy ściſkáiąc, iákoby ſię w vkrzyżowánego IEZVSA zgołá przemieniáłá/ á w żalu y ſerdecznych boleściách tonełá. Płynełá od Syná krew ná Mátkę/ á od Mátki do Syná wſtępowáły ſerdeczne wzdychánia. Poty krew płynełá/ poki iey ſtawáło; poty ſerce bolesnéy MATKI wzdycháło/ poki nie vſtáło.

A kiedy iuż dźiewiąta ná dźień godźiná/ á iego ná Krzyżu rozbićia trzećia wychodźiłá/ ktorey naród ludzki z źiemſkiego ráiu wypędzony ná wygná-

gnánie; teyże też godźiny z wygnánia świátá / do oyczyzny powroćić postánowił. A baczac po so/bie / że śiły iuż bárzo vstawáły / w slup oczy poszły / iezyk zsechł / twarz zśiniáłá / wárgi obwisły / pierśiá/mi robił / wszytko sie Ciáło trzesło / y Krzyż ták wiel/
Hebr. 5. ki / iáko trćiná chwiał: Cum clamore valido, & lachrymis. zdobył sie ná łzy y głos wielki / áby inte/status nie schodźił / á ostátnia iuż wola swoie oznáy/
Genes. 49. mił y oświadczył. Congregamini, & audite filij Iacob, audite Isràél Patrem vestrum. Cytże ty plugá/we szemrzace żydostwo. stulćie bluźnierskie pászczeki swoie Phárizeuszowie: vmilkni żolnierstwo. vćisz sie y vspokoy poturbowáne stworzenie. Jednoro/dzony Syn Boży / iuż do konánia bliski testáment swoy záczyna. A Przenaświetsza Mátke obecna przy sobie máiac: Stabat autem iuxta Crucem &c.
Iohan. 11. Pater. Ciebie Bogá Oycá prośi: Quia semper me audis. ábyś / iákoś záwsze ná prośbe iego zwykł czy/nić / y teraz ná prośbe iego vczynił / á do niego ná kilká słow przybyć raczył. Aleć y ty nieszczesne / á w oycu twoim Adámie / przeklete potomstwo przy/bywáy; ktore do tego z láski y miłośierdźia opieku/ná y dobrodźieiá twego nawiecey należysz. á pilno y milczac słuchay. luboć oczy ná rzewne łzy / á ser/ce ná miłosne y gorace wzdychánia otwárte mieć wolno.

Num. 16. Stans inter viuos & mortuos, pro populo depreca;

catus est. Miedzy niebem y ziemią / miedzy żywymi y vmárłymi / ná drzewie Krzyżowym stánąwszy / ták zá ludźmi swoimi Bogá Oycá Niebieskiego prośi.

PATER Sancte, serua eos, in nomine tuo, quos dedisti mihi. Cùm essem cum eis, ego seruabam eos. nunc autem ad te venio, & hæc loquor in mundo. Oycze Swiety / niebá y ziemie nawyższy Krolu / nedzne y vbogie śieroty narod ludzki oddałeś mi w opiekę. Cum essem in mundo. Ypokimći ná świećie z nimi zostawał; ná wierney pracy y życzliwey opátrzności moiey nigdy im nie schodźiło: Nunc autem. A gdy teraz przychodźi czás / ábym śie iuż koniecznie y nic niemieszkánie z świátem pożegnał / á z tobą Bogiem Oycem moim ná wszytkie niesкończone wieczności przywitáł: Venio, & hæc loquor. Oto idę / á ćiebie Bogá Oycá mego pokornie y goraco proszę: Serua eos. áby ták porzuconymi / y zgołá opuszczonymi nie zostawáli. Weźm ich z reki moiey w rece y opiekę twoie. Pater Sancte. Nie pátrz ná podłość y niegodność ich. nie pátrz ná wielkość y ćiężkość grzechow. Respice in faciem CHRISTI tui. ále weyźrzy ná twarz y te postáć Syná / ktory ćie zá nimi proszę. Pro eis sanctifico meipsum. Mogli y vmieli zgrzeszyć: mogli y vmieli zginąć. ále dosyć zá grzechy swoie vczynić / ćiebie Bogá Oycá przeiednáć / á sámych śiebie Ioan. 17.

rá-

rátowáć y podźwignąć/ áni mogli áni vmieli. Otoż ia/ ktorym przećiwko tobie w niwczym nie przewinił/ ánim ći też zá tym żadney satisfákciey nie powinien: pro eis sanctifico meipsum. záslugi wßytkie żywotá y śmierći moiey onym dáruie/ y zá nich dosyć czynie. Ignosce illis. *Odpuśćże im.* Plus eorum animas, quàm corporis mei magnipendo salutem. nam etsi cruciatus, quem patior, mihi grauissimus est, eorum tamen acerbior mihi esset perditio. *Wiecey sobie poważam duße ich, á niżeli ćiáła moiego zdrowie. y chociayże mi, ktore cierpie, meki bárzo ćiezkie sa; ćieżßaby iednàk byłá bez porownánia zgubá ich.* Serua eos. przyimiże ich do łáski/ weźm pod opiekę/ straż/ y obrone twoie. A lubo wiem/ że pomocy żadney w niwczym nie potrzebuieß; iednákże/ iżeś/ te ktora wedle Krzyżá widźiß/ bolesna Mátke ták vczćił; tedyć ia też do tey opieki narodu ludzkiego przydáie. Mulier, ecce filius tuus. *Niewiásto, oto Syn twoy.* mnie iedynego Syná przez śmierć tráćiß/ á w tey ßkody nagrode tákći wielu dáruie. Serua eos. bądźże im Mátká/ badź pośrzedniczká/ badź opiekunká.

D. Laurent: Iustin: de agon: CHRISTI c.17.

Joan: 19. 26.

Wiec żeby łáská y praca twoiá Boże Oycze/ dáremna/ y bez powinney odemnie wdźiecznośći nie byłá/ tedy kleynot/ ktory mi ießcze iedyny zostawa/ tobie oddáie. In manus tuas commendo spiritum meum. *W rece twoie oddáie duchá moiego.* Trzebá piecześći/ áby robur y wage swoie miał testáment:

Luc: 23. 46.

bedźie. Otworzy wnetże włocznia bok / á ztámtad ostátek do sercá zbiegley y vtáioney krwie y wody wytoczy / y iáko pieczec przyćiśnie.

Et inclinato capite tradidit spiritum. Y skłoniwszy głowe, oddał duchá. Caput hoc, DEVM PATREM, liquefecit ad misericordiam, flexit ad gratiam, inclinauit ad indulgentiam. Głowá Chrystusowá Bog Ociec. Y tec głowe zmiekczył do miłośierdźia; nachylił do łáski, náklonił do odpuszczenia. Ioan. 19. 20. D. Laurēt. Iustin. de ago. c. 20. 1. Cor. 11. 2.

Inclinato capite. Skłoniwszy głowe. Quia cùm omnium peccata portaret, eorum onere caput grauabatur, vt necesse fuerit illud in humerum inclinare. Bo iż wszytkiego świátá grzechy dźwigał, te ćiężały głowie, że ią muśiał náramioná położyć. Lansperg. hom. 50. de Pass.

Inclinato capite. Skłoniwszy głowe ku ziemi; zá sercem; á serce tám kedy skarb. Páná y Zbáwićielá náßego serce wßytko było ná ziemi przy skárbie swoim / przy ludźiách; y tám inclinato capite.

Nam supra caput titulum habebat, quo Rex dicebatur. vt igitur ostenderet, se regnum temporale non ambire, caput auertit. Nád głową iego Przenáświetßą, przybity był do Krzyżá tytuł: IEZVS NAZARANSKI KROL Zydowski. A żeby pokazał, że on nigdy Krolestwá doczesnego, nie chćiał y nie áffektował, głowe od niego oddaláiąc skłonił. Mallonius

Inclinato capite ex parte MATRIS, quasi dixisset: Per ipsam veniam petite, quia est oraculum mi- Hugo Careū

seri-

ſericordiæ: nihil enim boni nos habere voluit, niſi quod per manus MARIÆ tranſiret. *Skłonił głowę ku Przenaświętſzey MATCE. iakoby rzekł: Przez nię o odpuſzczenie proście: onáć ieſt, przez ktorą Pan Bog miłośierdzie czyni- bo táko ieſt wola Boża, ábyście dobrego nic nie mieli, tylko przez ręce, y zá przyczyną MARIEY.*

D.Athanaſ. Omnes moribundi moriuntur primùm, & tum demùm inclinant capita &c. mors quidem metuens appropinquare non audebat: ideo CHRISTVS inclinato capite vocauit eam. *Wſzyſcy ludzie pierwey vmieráią, dopiero po śmierći głowy ſkłániáią. Do Páná y Zbáwićielá IEZVSA, zbliżyc ſię y przyſtąpic śmierć nie śmiáłá, áż głowę nákłoniwſzy ſkinął, y ſkinieniem ſwoim przyzwawſzy iey, moc y wolność ná zámordowánie ſwoie dał.*

Et inclinato capite tradidit ſpiritum. *A ták nákłoniwſzy głowę vmárł.* zawarły ſię oczy/ pożołkłá y pośiniáłá twarz/ zoſtrzał nos/ zápádły iágody/ zdretwiáł y ſkámieniał ięzyk/ obwiſły wárgi/ zpiekłá ſię krew/ poczerniáło ćiáło.

D.Leo ſer. 4. de Paſſ. Ad tantam Dininæ maieſtatis inclinationem, totius mundi compago quatitur. *A gdy ſię, y máieſtat ſwoy, nákłonił Bog do śmierći, wſzytek ſię poalterował, y pochylił do zguby świát.* Luc.23.44. Tenebræ factæ ſunt in vniuerſam terram. *Ciemnośći pokryły wſzytkę ziemię.* Obſcuratus eſt ſol. *Záćmiło ſię ſłońce.* Terrą mota eſt, Matth.27.52. & petræ ſciſſæ ſunt, & monumenta aperta ſunt: & multa

multa corpora Sanctorum qui dormierant surrexerunt &c. *Ziemiá śię trzesłá, pádáły opoki, groby otwieráły: y wiele vmárłych powstawáło, y z grobow swoich powychodziło. Zmieszáłá śię y zkonfundowáłá Synágoga*: & velum templi scissum est, in duas partes, à summo vsque deorsum. *Y zasłoná Kośćiołá Ierozolimskiego roskroiłá śie y rozerwáłá w poł, od wierzchu áż do spodu.* Zdumieli spektátorowie: Et omnis turba eorum, qui simul aderant ad spectaculum, percutientes pectora sua reuertebantur. *á pierśi swoie bijąc powracáli do domow.* Sam tylko niewiedźiec czego śie báwi Longinus. á podobno ná ćiele/ ná duszy zá prawdę slepy/ nie mogąc názad do przekletey Jerozolimy tráfić/ gdy włocznią drogi szuka/ w bok y serce vmarłego potężnie vderzył. Et continuò exiuit exiuit sanguis & aqua. *á záraz z boku y sercá wypłynełá krew y wodá.* Tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, & aqua, & sanguis. Trzech świádkow zostáwił ná źiemi/ testes dilectionis maximæ, ktorzyby ludźiom wielką przećiwko nim Syná Bożego miłość opowiádáli: Duchá ktorego przez śmierć w ręce Bogu Oycu oddał/ wodę ktorą wylał z boku; y krew ktorą wytoczył z sercá. Math. 27. 51. Luc. 28. 48. 1. Ioan. 3. D. Thom. opusc. de sacram. alt.

Et quid adhuc dicam? *Y coż więcey mowić mam?* Zátonął Niebieski Ray. Vmárł IEZVS. á śmierćią ták hániebną y okrutną vmárł; á śmierćią ták hániebną y okrutną/ dla ludźi vmárł! Vmárł ięg Hebr. 11. 32

iednák wßyscy ná Krzyżu odeßli. Ey wżdy przy-
namniey synowski áffekt/ niechay ktorego ták pobo-
żnego Jozephá / ábo cnotliwego Nikodemá wzbu-
dźi/ áby o pogrzebie Oycu y Dobrodźieiowi swemu
pomyslił/ prześcieradło śmiertelne opátrzył/ grob
nágotował y sporządźił. A niepotrzebáć go dopie-
ro ßukáć / y drogo tárgowáć. ma być iuż gotowy.
Sam go sobie przed śmiercią zgotował; bo gdy
w czoráyßego dniá/ podawßyć ćiáło y krew swoie /
Matth. 26. 12. w sercu twoim złożył; serce ad sepeliendum se fecit.
grob do pogrzebu swoiego náznáczył/ y tu sie po-
Prouer. 23. 26. chowáć kazał. Præbe mihi cor tuum. Trupy tylko
y vmárłych kośći/ in quo nondum quisquam positus
erat, áby nic z tego nie było / przez surową pokutę
powyrzucay; łzámi y serdeczną skruchą oczyść y od-
Ioan. 19. now. A rychło: erat enim magnus dies ille Sabbathi.
bo iuż Piątek schodźi / dźień wielki Sobotny nád-
chodźi. in quo nemo operatur. w ktory iuż sie wie-
cey vmárłych grześć nie zeydźie. Pozbieray y zá-
Cant. 1. choway z nim fasciculum myrrhæ. wßytkie te śmier-
ći iego instrumentá: y kámieniem wielkim / nie zá-
pomnienia / ále pilney pámięći y vstáwicznego roz-
myślánia záwárßy / y powtore zápisuy: Venit di-
luuium, & perdidit. Niebieski ná źiemi Ray / poto-
pem złośći y okrućieństwá Żydowskiego / z humo-
row y exhálácyi grzechow ludzkich zebránym / zá-
lány y zágubiony.

Agdy

A gdy zdárzy Pan Bog / że tertiâ die resurget. Luc. 18.
znowu *trzeciego dniá roſkoßnie zákwitnie*; y od śmierći 34.
ći do żywotá / z grobu do ßczęśćia y błogosłáwieńſtwá ſwoiego powſtánie; y grob też ſwoy ożywi /
y tám przenieśie / kedy Erit ſepulchrum eius Iſ. 11. 10.
gloriosum ná wieki
AMEN.

POZYTKI
Vważánia Męki Páńſkiey.

Nihil tam ſalutiferum nobis eſt, quàm cogitare, ſerm. 23.
quanta pro nobis pertulit Devs & Homo. *S. Auguſtin.* ad Fratr. in eremo.

Nápádłá niekiedy Janá Swiętego Ewángeliſtę ieſzcze ná ziemi będącego / wielka chęć / áby Przebłogosłáwieńßą PANNĘ, ktora mu Syn Boży ná Krzyżu poruczył / iuż w niebo wźiętą widźieć mogł. Czáſu tedy iednego w záchwyceniu będący obaczył Przenadrożßą MATKĘ weſpoł z Synem; y słyßał / ták o Syná ſwoiego mękách / iáko też y o żalu ſwoim / y o boleśćiách z vtrapienia iego / ßeroko y z áffektem wielkim rozmawiáiącą. Ktora I.

potym Syná swoiego/ á Paná y Zbáwiciela nászego/ pokornie y goraco prosiłá / áby tym wszytkim / ktorzyby ná śmierć y mekę iego pomnieli / y ná boleści iey wspomináli/ y nabożeństwo mieli / niebieski iáki dar y łáskę / á niepospolita ále osobliwa łáskę nádał. A Pan IEZVS te cztery rzeczy przyobiecał.

Pomer. l. 3. de B.V.M. p. 2. a. 4. & ex eo alij

1. Aby ten / ktory Przenadostoyneyszey MATKI iego / przez iey boleści / o cokolwiek prosi / prawdziwy żal y skruchę zá grzechy przed śmiercia otrzymał.

2. Aby tákiego / ácz záwsze / ále osobliwie przy śmierci w obronie swoiey miáłá.

3. Że ná tákiego człowieká sercu / boleści y mękę swoie ma wyráżić / y zá to mu zápłátę wielka ma kiedyżkolwiek dáć.

4. Że Mátce swoiey moc y práwo nádał / áby tákiemu coby żywnie chćiáłá / wszytko vprosiłá.

2. Zakonnik ieden Zakonu Dominiká Swietego / z dźiećinstwá do męki Páńskiey nabożny / miał ten obyczay / że káżda zosobná ránę Páńska / owymi zwyczáynymi Kośćiołá Bożego słowy: Adoramus te CHRISTE, & benedicimus tibi, quia per tuam sanctam Crucem redemisti mundum, miserere nobis. To iest. *Kłaniamyć sie CHRISTE, y błogosłáwimy ćie, iżeś przez twoy święty Krzyż odkupił świát, zmiłuy sie nad*

na-

námi, z nabożeństwem wielkim y łzámi pozdrawiał. y z vczćiwośćią po pięćkroć przyklękał / y po káżdey ránÿ pozdrowieniu paćierz mowił; prosząc Páná / áby mu boiaźń y miłość swoie dáć raczył. Temu się czásu iednego pokazał CHRISTVS Pan / wzywáiąc / áby ran onych / ktore pozdrawiał / záżył. Ktore on gdy pocáłował / táka słodkość w nich vczuł / że mu się nápotym wszytko piołunem y żołćią widziáło / cokolwiek męką Páńską przypráwne nie było. Hist. Domin. 1. p. l. 1. c. 61.

3. S. Gertrudźie Pánnie obiáwił Pan Bog / iż iák wiele rázow człowiek / ná Vkrzyżowánego CHRISTVSA obraz / nabożnie y z vżałeniem weyźrzy / ták też wiele rázow nałáskáwsze miłosierdźie Boskie / miłośnie y łáskáwie ná człowieká weyźrzy. Blos. monil. spir. c. 2.

4. Zacny ieden Pan pielgrzymuiąc z Brytanniey do źiemie świętey / ktorą Pan y Zbáwićiel nász IEZVS żywotem y śmierćią swoią poświęćił / miał z sobą Sárácená iednego przewodniká. Obaczywszy ptástwo po źiemi iáko zdechłe z skrzydłámi ná krzyż rozćiągnionymi / leżące; ktore áni śpiewáło / áni się ruszyło; spytał przewodniká swoiego Sárácená / coby to było? Ktoremu Sárácen: Ták / práwi / co rok / iáko teraz widźisz przez dwie niedźieli przed Wielkanocą bywa. ptástwo wszytko áni śpiewa / áni lata / ále ná źiemię padszy iáko obumárłe leży / żáluiąc śmierći y męki CHRISTVSA Bogá

Chrześciáńſkiego. Dopiero gdy Wielkonocny dzień
Spec.exēp. tit.9.&161. przychodźi/ iáko ożywszy porywáią ſię/ weſoło krzyczą/ y po powietrzu latáią. Jáko dáleko bárziey y więcey/ powinni ludźie.

5. Był ieden Chrześciáńſki człowiek w poimániu y niewoli v Pogániná. ktory łáſkáwie ſię z nim/ choć niewolnikiem y przyſtoynie obchodźił. Ale on záwſze ſmutny y melánkoliczny zoſtawał. Co pobaczywszy Pan iego/ pytał/ w czymby krzywdę y ćieſzkość miał? czemuby záwſze ták ſmutnym zoſtawał? Ktoremu Chrześciánin powiedźiał; záwſze ſmutny ieſtem/ bo záwſze ná śmierć y mękę Páná y Bogá mego pámiętam; y záwſze męki iego obraz w ſercu moim noſzę. To gdy vſłyszał Pan iego Pogánin/ rozgniewawszy ſię bárzo/ rzekł: A ia wnetże doznam y doświadczę ſię/ ieżeli to ták ieſt/ iáko ty powiádaſz. Y przywołáwszy kátá/ kazał mu ſercá z niego dobyć/ y w pul roſkroić. Vczynił to kát/ y ták ználazł tyran. Obaczył z Pogány ſwoimi w ſercu męczenniká CHRISTVSA Páná vkrzyżowánego figure. Y tym widokiem pobudzony/ ze wſzytkim
Cantiprat. l. de Apibus c. vlt. domem ſwoim Chrzeſt CHRISTVSOW przyiął/ y Chrześciáninem zoſtał.

Przykrzył ſię bárzo Swiętey Kátárzynie Seneńſkiey/ diabeł/ y chcąc ią do roſpáczy y deſperácyey przywieść/ życie iey nie dobre y bárzo niedoſkonáłe zárzucał. Ktoremu Swięta Pánná táki od-

odpowiedźiáłá: *Prawdáto, co mowiß: y ia sámá wyznawam, że grzeßna ieſtem, y bárzo grzeſzna; álec przećie pámiętam ná rány Páná y Zbáwićielá moiego, w ktorychem ia wßytkę dufność y nádzieię moię położyłá. Do tych ia vćiekę, y w nich ſię zámknę; á nadrożßą Páná moiego krwią czyßcząc y obmywáiąc duße ſwoię, wßytkich grzechow y nieprawośći zbędę.* Temi ſłowy przeráżony y przepłoßony diabeł / vćiekł / y więcey ſię nie przykrzył Swiętey.

Prośiłá S. Gertrudá Pánná / áby iey Pan y Zbáwićiel/náukę iáką ludźiom napotrzebnieyßą podał; táki reſpons wźiełá: *Bárzo potrzebna y pożyteczna ludziom, wiedźieć, y ná to záwße pomnieć, iż ia Panny Naświętßey Syn, dla zbáwienia ich vſtáwicznie przed Bogiem Oycem moim ſtoię; y kiedy ſercem y złą wolą ſwoią Bogá Oycá obrażáią; tedy ia zá ich winy, niewinne y naczyſtße ſerce moie przebite ofiáruię: á kiedy vczynkiem przewiniáią, tedy ręce y nogi moie zdźiuráwione pokázuię. á ták ſię záraz niewinnośćią y ránámi moimi błaga, y gniew ſwoy oddala Bog Oćiec.* Tę y my náukę w pámięći mieymy/ á co dźień Bogu Oycu ofiáruymy/ zá ſerce náße wßytkich grzechow y nieprawośći pełne / IEZVSA Páná naczyſtße/ y wßeláką dobroćią obfituiące ſerce: zá ręce wßytkimi nieprawośćiámi y vczynkámi złemi zmázáne/potámone y przebite naświętße CHRISTVSOWE

recę/ ktore ták wiele wielkich y známienitych cudow ku chwale Bogá Oycá náczyniły.

Swięta záś Mechtilde/ tenże Pan y Zbáwiciel ták náuczył: *Ofiáruy nieb eskiemu Oycu moiemu, ábo mnie, czystość y niewinność moię, zá twoie nieczystości, pokorę moię, zá twoię pychę: moię pobożność y miłość zá twoię zátwárdziałość y oziębłość: moy náostátek náświętszy y nadoskonálszy żywot, zá twoie niedbáłe y niedoskonáłe życie.* Nie pytayże się więcey/ kto czytasz: Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? czym Pánu Bogu dobrodzieystwá iego płácić y odwdzięczáć/ co mu zá grzechy twoie ofiárowáć ná dosyć czynienie/ masz? Bo cię náuczył Zbáwiciel/ ábyś rány iego/ zasługi żywotá/ śmierci/ y męki iego naświętszey/ zá wszytkie łáski y dobrodzieystwá iego/ á zá grzechy y nieprawości twoie Pánu Bogu ofiárował.

Pytáłá się Gertrudá S. Pánná CHRISTVSA Páná/ coby też ludzie/ gdy figurę męki Páńskiey widzą/ czynić mieli. Rzekłá respons/ że sobie imáginowáć máią/ iákoby do nich vkrzyżowány mowił: *Widziß, iákom dla ciebie poràniony, y ná Krzyżu zámordowány? A iednák, ieśliby tego do zbáwienia twego potrzebá byłá, tedy gotowy y ochotny iestem, znowu te wßytkie męki y śmierć dla iedyney dußę twoiey podiąć, ktorem dla wßytkiego świátá podiął.*

Ná

Ná sercu Swiętey Clary de Montefalco, wyrázony był CHRISTVS IEZVS vkrzyżowány/ bicze ktorymi biczowány/ kolumná do ktorey ná biczowánie przywiązány/ koroná ćierniowa/ y wszytkie śmierći y męki Páńskiey instrumentá. 6 Thom. Bozius tō. 2. l. 5. de sig. Eccles. c. 3.

Swiętego Edmundá Kántuáriyskiego Arcybiskupá/ w dźiećińśtwie ieszcze iego náuczył Pan y Zbáwićiel nász IEZVS, áby codźień żywotá/ ábo męki y śmierći iego ktorakolwiek táiemnice sobie przypominał. Bo sie ták przećiwko wszytkim pokusom diabelskim/ y mocy piekielney vzbroić y vmocnić miał; w cnotách wszytkich záchowáć: y ná dobrą á szczęśliwą śmierć zásłużyć. 7. Sur. in vita Sancti.

Leo tym imieniem Dźiesiąty/ y Páwełtym imieniem Piąty Papieżowie/ pozwolili tyśiąc dni odpustu/ tym wszytkim/ ktorzy gdy zegar bije/ pozdrowienie Przenaświętszey PANNY mowią. Ktore nabożeństwo/ żeby Pánu Bogu milsze/ á ludźiom z większą zasługą było; wynálezli niektorzy/ że zá káżdą godźiną/ w káżdym Przenabłogosłáwieńszey PANNY pozdrowieniu/ przypomináią sobie ktorąszkolwiek/ á co godźiná inszą/ Męki Páńskiey táiemnicę. Tym sposobem, Zegárek Męki Páńsk.

Poniewaž Męká Páńská poczełá się w wieczor/przy prorownániu dniá z nocą. tedy gdy Godźiná Szosta bije/mowią.

6. Pedes discipulorum lauans. Zdrowaś MARIA &c. IEZVS CHRISTVS, nogi Vczniom swoim vmywáiący. Swięta MARIA, &c.

7. Gdy Siodma.

Seipsum nobis in cibum tradens. IEZVS CHRISTVS, nam się ná pokarm podáiący.

8. Gdy Osma.

In horto orans & sanguinem sudans. IEZVS CHRISTVS, w Ogroycu się modlący/ y krwáwym potem pocący.

9. Gdy Dźiewiata.

A Iudæis captus. IEZVS CHRISTVS, od Zydow poimány.

10. Gdy Dźieśiąta.

Ad Annam ductus. Do Annaszá wiedźiony.

11. Gdy Iedenasta.

Ductus ad Caiphā. Do Kaiphaszá prowádzony.

12. Gdy Dwánasta.

Alapâ coram Pontifice percussus. Okrutnym policzkiem przed Biskupem vderzony.

1. Cdy pierwsza po pułnocy.

Velatus, ludibrio habitus, percussus, & pessimè per totā noctem à Iudæorū ministris acceptus. Náigrawány/ vbity/ y okrutnie przez cáłą noc od Zydowskich sługkow trąktowány.

Gdy Wtora. 2.

Ktorego sie Piotr záprzał y odprzysiągł. A Petro negat.

Gdy Trzećia. 3.

Od fałszywych swiádkow przed sądem oskárżony. A falsis testibus in Concilio accusatus

Gdy Czwarta. 4.

Po wielu ćięzkośći y vrągániá / winien śmierći od sądu obwołány. Post multa totâ nocte tolerata, reus mortis à Concilio proclamatus.

Gdy Piąta. 5.

Związány do Piłatá prowádzony / y niespráwiedliwie oskárżony. Vinctus ad Pilatũ ductus & iniquè accusatus.

Gdy Szosta. 6.

Do Herodá posłány. Ad Herodẽ missus.

Gdy Siodma. 7.

Przy Bárábaszu wzgárdzony y odrzucony. Barabbæ postposit⁹.

Gdy Osma. 8.

Vbiczowány. Flagellatus.

Gdy Dźiewiąta. 9.

Ciernim vkoronowány. Spinis coronatus.

Gdy Dźieśiąta. 10.

Ludowi od Piłatá z ganku pokazány. Ad populũ à Pilato productus.

Gdy Iedenasta. 11.

Z Krzyżem z miástá idący. Crucem baiulans.

Gdy Dwánasta.

Vkrzyżowány.

Gdy pierwsza po południu.

...trem suam & ...tram alloquutꝰ.

Do ciebie Mátki swoiey y naszey mowiący.

2. In Cruce sitiens aceto potatus.

Gdy Wtora.

Ná Krzyżu prágnący octem poiony.

3. In Cruce mortuus.

Gdy Trzećia.

Ná Krzyżu vmárły.

4. De Cruce depositus

Gdy Czwarta.

Z Krzyżá zdięty.

5. Sepultus.

Gdy Piąta.

Pogrzebiony.